БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАР!

1925 чылда үндезилеттингей

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1958 ч.
НОЯБРЬ
20
ЧЕТВЕРГ
№ 229 (4199)

Өртээ 20 коп.

Улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң талазы-биле ССРЭ-ниң чонунуң материалдыг чаагай байдалын болгаш культурлуг деннелин дыка улуг көдүрерин көрүп турар контроль чурагайлар болза, совет улустуң чаагай чоруунуң дугайында Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың могаг чок сагыш салыышкынының тодаргай илерээшкини болур.

(СЭКП-ниң XXI съездизинге эш Н. С. Хрущевтуң илеткелиниң тезистеринден).

Совет улустуң чаңгыс эп-сеткилдиг изиг деткиишкини

СЭКП-ниң XXI съездизинге Н. С. Хрущевтуң илеткелиниң тезистерин бедик көдүрлүүшкүннүг чугаалажып турар

ПРОФЭВИЛЕЛДЕРИНИҢ ӘҢ ЧУГУЛА СОРУЛГАЛАРЫ

ВЦСПС-тиң Президиумунун Доктаалы

«1959—1965 чылларда ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң контроль чурагайларының» дугайында СЭКП-ниң XXI съездизинге эш Н. С. Хрущевтуң илеткелиниң тезистериниң төлевилелин база ол ышкаш «Школаның амыдырал-биле харылзаазын быжыглаар дугайында болгаш чуртта улус өредилгезиниң системазын улам ыңай хөгжүдер дугайында» СЭКП ТК-ның болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң тезистериниң төлевилелин хүлээп алган СЭКП ТК-ниң Пленумунуң бо чылдың ноябрь 12-де үндүргеп шиитпирлери-биле холбаштыр ол өң чугула документилерни бүгү улустуң чугаалажын көөрүнге профэвилелдериниң киржилгезиниң дугайында айтырыгны ВЦСПС-тиң Президиуму чугаалажып көрген.

1959—1965 чылларда ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйының хөгжүлдезиниң контроль чурагайлары болза, аар индустрияның колдадыр өзеринге, чурттуң экономиктиг деңзигүүрүн күштелдирерге үндезилээш база улустуң амыдырал деннелиниң чаа улам бедиишкининге үндезилээш, бистиң күрүневистиң экономиказының бүгү адырларының улам ыңай күчүлүг көдүрүлүүнүң улуг чаагай программазы болур деп, ВЦСПС-тиң Президиумунуң хүлээп алган Доктаалында чугаалап турар.

Коммунистиг партияның удуртулгазы-биле үлетпүрге, тудугга, көдээ ажыл-агыйга бистиң чуртувустуң ажылчы чоннарының чедип алганы канчаар-даа аажок улуг чедиишкиннер, бодунуң хөгжүлдезиниң чаа өң чугула үезинче—коммунистиг нитилелдиң калбарган тургузуушкунунуң үезинче ам кирер арганы бистиң чуртувуска берип турар.

Ол үениң кол сорулгалары болза, коммунизмниң материал-техниктиг баазазын бүгү тала-биле тургузарының, бистиң Төрөөн чуртувустуң өкономиктиг болгаш камгаланыр күчүзүн улам ыңай быжыглаарының, база ол ышкаш совет улустуң өзүп турар материалдыг болгаш угаан бодал хереглелдерин улам долу хандырарының сорулгазы болур. Ол болза чурттавчы чоннуң кижи санынга онаштыр продукция бүдүрер талазы-биле өң сайзырангай капиталистиг чуртларны четкеш, эрттер—төөгүлүг сорулганы амыдырал кызырга күүсеткен турар, капиталистиг делегей-биле чарыштың шиитпирлиг үе чадазы болур ужурлуг.

Келир чеди чылда совет улустуң амыдырал деннелин улам ыңай бедиринче угланган улуг хемчеглер боттанган турар. Национал орулга дыка өзер, ажыл төлевирин корум чурумчудар болгаш ажылчыннарның болгаш албан-хаакчыларның эвээш болгаш ортумак ажыл төлевиргиг бөлүктерингe ажыл төлевирин белдир, пенсияларның өң эвээш хемчеглерин белдир, өртектерни чиигедир, ажыл хүнүн кызырар талазы-биле хемчеглер чоруттунган турар.

Улус ажыл-агыйының хөгжүлдезиниң чеди чыл планын боттандырар чоруқ капиталистиг чуртлар-биле тайбың чарышка Совет Эвилелиниң чаа улуг типилегези болур болгаш социализмниң делегей системазын ам-даа улам быжыглаар.

«Школаның амыдырал-биле харылзаазын улам быжыглаар дугайында болгаш чуртта улус өредилгезиниң системазының улам ыңай хөгжүлдезиниң дугайында» СЭКП ТК-ның болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң тезистериниң төлевилели улус өредилгезин өде тургузарын боттандырарын баш бурунгаар көрүп турар. Ам болур өде тургузуушкунда кол чүүл болза аныяк салгакчылар дузалыг күш-ажылга, коммунистиг нитилелдиң тургузуушкунунга идепкейлиг киржиринге белеткенген турааның дээш, өредилгени бүдүрүүчү күш-ажыл-биле холбаштырары болур.

1959—1965 чылларда ССРЭ-ниң улус ажыл-агыймының хөгжүлдезиниң контроль чурагайларының болгаш улус өредилгезин өде тургузар талазы-биле хемчеглерниң политиктиг улуг ужур-дузазын барымдаалап көргеш, ВЦСПС-тиң президиуму, **ажылчын аңгының массалыг организациязы болур профэвилелдери ол документилерни бүгү улустуң чугаалажып көөрүнге идепкейлиг киржир ужурлуг**—деп демдеглээн.

«1959—1965 чылларда ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйының хөгжүлдезиниң контроль чурагайларының» дугайында СЭКП-ниң XXI съездизинге эш Н. С. Хрущевтуң илеткелиниң тезистериниң төлевилелин база «Школаның амыдырал-биле харылзаазын быжыглаар дугайында болгаш чуртта улус өредилгезиниң системазын хөгжүдер дугайында» СЭКП ТК-ның болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң тезистериниң төлевилелин бүгү бүдүрүлгелерге, тудугларга, совхозтарга, СТС-га, албан болгаш өредилге черлеринге калбак тайылбырлап, ажылчыннарга болгаш албан-хаакчыларга чугаалаштырарын организастаарын, СЭКП ТК-ның Пленумунуң материалдарын номчуурун, беседалар болгаш ажылчын, албан-хаакчыларның хуралдарын чорударын профэвилелдериниң чөвүлелдерине, төп, республика, край, область, фабрика, завод болгаш чер-чер комитеттерине ВЦСПС-тиң Президиуму даазкан.

Бүдүрүлге, цех, бригада бүрүзү планнарын долдур болгаш ажыр күүсетсин дээш, күш-ажылдың бүдүрүүчүлүүн бедидер болгаш бүдүрүлгелериниң көргүзүг шынарын эжижидер дээш, СЭКП-ниң XXI съездизинге алдар болдурган социалистиг чарыштың улам ыңай калбарыышкынын профэвилел организациялары хандырар ужурлуг.

«1959—1965 чылларда улус ажыл-агыйының хөгжүлдезиниң контроль чурагайларының» дугайында эш Н. С. Хрущевтуң илеткелиниң тезистериниң база ол ышкаш совет школаны өде тургузар талазы-биле тезистерден үнүп кээп турар профэвилел организацияларының сорулгаларын боттарының пленумнарында болгаш профэвилел активиниң хуралдарында чугаалажын көөрүп профэвилелдериниң чөвүлелдерине болгаш төп комитеттерине сүмелээн.

Профэвилелдериниң организациялары болгаш оларның культура-албан черлери ажылчыннарның болгаш албан-хаакчыларның ортузунга ол документилерни пропагандылаарын калбартыр ужурлуг. Клубтарга, культура бажыңнарына болгаш ордуларга, кызыл булуңнарга болгаш библиотекаларга делегелгелерни организастап, лекциларны, илеткелдерни болгаш беседаларны чорудары эргежок чугула. Бүдүрүлгелериниң цехтеринге, тудуг шөлдерине, албан болгаш өредилге черлерине СЭКП ТК-ның ноябрь Пленумунуң материалдарын тайылбырлаары-биле көскү агитацияның үүлдерин ажыглаа чогуур. Ажылчы чоннарның мурнунда турар улуг чаагай сорулгаларны тайылбырлаар талазы-биле профэвилелиниң парлалгазынга улуг роль онаажыр ужурлуг.

Профэвилелдериниң кижизидикчи болгаш культура-массалыг бүгү ажылы ажылчыннарның болгаш албан-хаакчыларның коллективтериниң бүдүрүлгечи боттуг сорулгалары-биле хандыр холбашкан болгаш СЭКП ТК-ның Пленумунуң хүлээп алганы документилерде салдынган сорулгаларны чугаа чокка боттандырарынче ажылчы чоннарны мобилизастаарынга чагыртқан турар ужурлуг.

СЭКП-ниң XXI съездизинге эш Н. С. Хрущевтуң тезистерин ном кылдыр үндүрген

СЭКП-ниң XXI съездизинге эш Н. С. Хрущевтуң «1959—1965 чылларда ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң контроль чурагайлары» деп илеткелиниң тезистерин Күрүнениң политиктиг ном үндүрер чери ном кылдыр парлап үндүрген.

«1959—1965 чылларда ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң контроль чурагайлары» деп, СЭКП-ниң XXI съездизинге Н. С. Хрущевтуң илеткелиниң тезистери ында кирген.

Номму миллион тиражтыг кылдыр үндүрген. (СЭТА).

1959—1965 чылларда ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң контроль чурагайларының дугайында СЭКП-ниң XXI съездизинге эш Н. С. Хрущевтуң илеткелиниң тезистерин Кызылдың алгы заводунуң коллективи совет улус-биле бир дөмей чаңгыс эп-сеткилдиг деткип турарлар.

Чурукта: алгы заводунуң директору Ф. Скрыльдың коллективтиң кежигүннеринге тезистерни таныштырып турары.

Фото С. Феоктистовтуу.

Партияның планнары—совет улустуң планнары

СТАЛИНАБАД. (СЭТА). СЭКП ТК-ның ноябрь Пленумунуң ажылының түүнелдеринге турааскаатқан хөй кижилиг хурал Таджикистанның өң улуг бүдүрүлгелериниң бирээзи — Сталинабаттың пес-таавы комбинадынга болган.

Чаа чеди чыл планы бистиң Төрөөн чуртувустуң мурнунга калбак перспективаларны ажыдып турар деп комбинаттың бол инженери С. Я. Пак бодунуң саналынга чугаалаан. — Бистиң комбинаттың коллективиниң мурнунда база харыысалгалыг сорулгалар туруп турар. СЭКП-ниң XX съездизиниң Директиваларынга дүүштүр бүдүрүлгелериниң ийиги эзлчээнин тудуу чоруп турар. Чеди чыл планының төлевилелинде үшкү эзлчегниң тудуун көрген, оон соонда бистиң комбинадывыс Ортаакы Азияда пес-таавының өң улуг бүдүрүлгези болур. Республикага хөвеч-саазын пестерни бүдүрери ийи катап өзер.

Бүдүрүлгениң мурнакчылары индирже улаштыр-улаштыр үнүп турганнар. Чоокку чеди чылларда төлевилеттинген оналгаларны амыдыралга бүрүн боттандырарынга беленинің дугайын олар боттарының чугааларынга медеглеп турганнар.

Бистиң партиявыс чаа сорулгаларны көдүрүп үндүрерде улус-биле сүмележип турар, чүге дээрге партияның планнары—совет улустуң планнары ол деп комбинаттың ажылдакчызы Нуринисо Мирзоева чугаалаан.

Коммунистиг тургузуушкунунуң талазы-биле партияның айытканы кайгамчык улуг чаа сорулгаларны күүседир дээш Таджикистанның пес-таавычылары күжүн болгаш чогаадыкчы өнергизин харамнанмас деп партияга Нуринисо Мирзоева хөй мун кижилиг коллективтиң өмүнээзинден бүзүреткен.

Сталинабаттың пес-таавычылары СЭКП ТК-ның ноябрь Пленумунуң доктаалын изин-биле түүлдүгүүнгеи болгаш партияның XXI съездизи ажыттынар хүнүнге чедир немей миллион метр пестерни, 50 тонна аргыг удазының үндүрерин хүлээнгеннер.

1959—1965 чылларда ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң контроль чурагайларын чугаалажып көөрүнге турааскаатқан хөй кижилиг хурал Сталинабаттың өскедаа хөй-хөй улуг бүдүрүлгелериниңге база болган.

Чаңгыс эп-сеткилдиг деткиишкин

ЧАДААНА. (**Бистиң корр**). Ноябрь 17-де Чадаана МТС-тиң коллективинге хөй кижи киржикчилиг хурал болган. СЭКП-ниң өзлчег чок XXI съездизинге эш Н. С. Хрущевтуң илеткелиниң тезистерин МТС-тиң директору эш Моисеев таныштырган. 1959 — 1965 чылларда ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң контроль чурагайларында чеди чылда чер ажылының продукциязын улам ыңай дүрген өстүрери көрүнгенин механизаторлар чаңгыс эп-сеткил-биле бедик көдүрлүүшкүннүг деткөөннер.

— Төрөөн Коммунистиг партиявыстың XXI съездизинге алдар болдурган социалистиг хүлээлгелеривисте февраль 23-ке чедир көдээ ажыл-агый машиналарының септелгезин бүрүн доозарын айытқан болгай бис. Ынчангаш оон хуусаазын кызырар, септелгени съездиге уткуштур дөзар чаа хүлээлгени алыр ужурлуг бис—деп, бүгү механизаторларны механик эш Сараев кыйгырган.

Комбайнерлер Дыртый-оол, Деников олар септелге талазы-биле Сараевтиң саналын деткивишаан, бүгү трактористерни хаара тудуп, септелгениң шынарын эжижидер, база ажыглалга киирген механизмнерниң техниктиг хыналдазын шынгыырадыр дугайында санал бергеннер. Хуралга сөс ап чүве чугаалаан Коков, Пимонов болгаш өске-даа механизаторлар Сараевтиң саналын деткип, контроль чурагайларны өөренирин хүлээнгеннер.

Он хонук бүрүүнде-ле 5—6 механизмни өки шынарлыг кылдыр септеп, ажыглалга киирер деп хүлээнгеш нинти хуралга шиитпирлээн.

Съездиге күш-ажылчы белек

ШАГААН-АРЫГ. (**Телефон-биле**). СЭКП-ниң XXI съездизинге эш Н. С. Хрущевтуң илетвелиниң тезистерин Улуг-Хем районнуң ажылчы чоннары калбак таныжып турар. МТС-тиң коллективи тезистерни таныштыр мындыг хүлээлгелерни алган.

Бо чылдың дөртү кварталының септелге планын хуусаа бетинде, а келир чылдың бирги кварталдың съездиге уткуштур күүседир. Күш-ажылдың бүдүрүүчүлүүн бедидип тургаш, септелгеге чарыгдалдан 50 мун рубльди камнап алыр. Ол болза, партияның өзлчег чок XXI съездизинге механизаторларның белээ болур.

УЛУГ-ЧААГАЙ ПЕРСПЕКТИВАЛАР

Бо чылдың ноябрь 17-де Кызыл хоорайның партия активиниң хуралы болган. Хуралга СЭКП обкомунуң бирги секретары эш **С. К. Токэ** СЭКП ТК-ның ноябрь Пленумунуң түүнелдериниң болгаш хоорайның партия организациязының сорулгаларының дугаинда илеткел кылган.

1959—1965 чылларда ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң контроль чурагайларының дугайында СЭКП-ниң XXI съездизинге эш Н. С. Хрущевтуң илеткелиниң тезистерин база школаның амыдырал-биле харылзаазын быжыглаар дугайында болгаш чуртта улус өредилгезиниң системазын улам ыңай сайзырадыр дугайында айтырыгны эш Тока болдунуң илеткелинге тодаргай чугаалаан.

— Ам келир чеди чылда ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйы, база хамыктың мурнунда оон үндезини — аар индустрия, капиталистиг чурттарның, оон ыштинде Американың Каттышкан Штаттарының экономиказының хөгжүлдезиниң темпилерик хөй катап ажын турар темпилер-биле мурнунда ышкаш кылдыр ынчаалдыр хөгжүүр апаар. Үстер болза, социалистиг экономиканың коммунизмче хөгжүлдезиниң өрүү-биле оон өң бедик шынар талазының байдалынче чаа шураашкыны кылып, улустуң чаагай байдалын улам ыңай көдүрерде Совет Эвилелиниң экономиктиг күчүзүн дыка бедидер бис. СЭКП-ниң XXI съездизинге көөр кылдыр киирер чеди чыл планының сорулгалары ол төөгүлүг улуг сорулгага чагыртқан турар—деп илеткелчи демдеглээн.

Кара металлургияны болгаш ылаңгыя оон демир руда баазазын дүрген хөгжүдерин контроль чурагайларда төлевилеп көрүп турар. 1965 чылда 65—70 миллион тонна шойну, 86—91 миллион тонна каңны эзилдирери, 150—160 миллион тонна бараанныг демир рудазын тывары көрдүнген. Социалистиг көдээ ажыл-агыйның хөгжүлдезин, ылаңгыя эвт, сүт, дүк бүдүрүлгезин дыка көвүдедирин, оон ыңай улус ажыл-агыйынга капитал салыышкыннарын болгаш капитал тудугну калбартырын тодаргай чугаалааш, эш Токаның демдеглээни болза, «Эрткен чеди чыл-биле деңнээрге 1959—1965 чылларның дургузунда күрүнеиң капитал салыышкыннарының хемчээли 1,8 катап өзер болгаш Совет эрге-чагырганың догуннап келгениниң бүгү чылдарының дургузунда улус ажыл-агыйынга салган капитал салыышкыннарының хемчээлинге барык деңнежир дээрзин көргүскен.

Совет улустуң чаагай байдалының өзүлдезин, коммунистиг кижизидилгениң айтырыгларын, улус өредилгезин, эртемниң болгаш культураның хөгжүлдезин, ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйының хөгжүлдезиниң чеди чыл планының бүгү делегейге улуг ужур-дузазын, коммунизмниң типилегези дээш демиселге совет улустуң удуртукчу болгаш организакчы күжү—коммунистиг партияның улуг ролүн илеткелчи чугаалаан.

Келир чеди чылда бистиң областың көдээ ажыл-агый болгаш үлетпүр талазы-биле хөгжүлдезиниң перспективаларын илеткелчи демдеглээн. Областың бүдүрүүчү күштерин бедидеринге, үлетпүрүн хөгжүдеринге чиг-эт, черден казып алыр байлак бистиң области хөй. Ылаңгыя Ак-Довурактың даг дүгү бүдүрер чаа бүдүрүлгезиниң перспективаларын эш Тока тодаргай чугаалаан.

1959—1965 чылларда ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң контроль чурагайларының дугайында СЭКП-ниң XXI съездизинге эш Н. С. Хрущевтуң илеткелиниң тезистерин, школаның амыдырал-биле харылзаазын быжыглаар дугайында болгаш чуртта улус өредилгезиниң системазын улам ыңай хөгжүдер дугайында СЭКП ТК-ның болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң тезистериниң талазы-биле СЭКП ТК-ның ноябрь Пленумунуң доктаалын хоорайның партия активи улуг өөрүшкү-биле хүлээп алган.

— Эш Н. С. Хрущевтуң илеткелиниң тезистерин бүрүү-биле түүлдүгүүнүн хүлээп алган, ол улуг программаны бүгү совет улус-биле кады хуусаа бетинде күүседир дээш бүгү-ле хемчеглерни алыр бис—деп эш **Коссов** чугаалаан. Чурт үлетпүрүнүң эргелелиниң бүдүрүлгелериниң коллективтери партияның XXI съездизинге алдар болдурган социалистиг чарышка киришкеш, он айларның бүдүрүлге планын хуусаа бетинде, ноябрь 1-де күүсеткен, ам чыл планы чоокку хүннерде күүсеттинер. Нинти продукция үндүрериниң чыл планын күүсеткеш, чылдың төнчүзүнге чедир 3,5 миллион рубльдиң иландан ажыр орулгазын бээр. Кызылдың туйбу заводу, дааранылга комбинады, мебель фабриказы, Элегестиг шахта эргелели, Шуурмактың промкомбинады чыл планын хуусаа бетинде шагда-ла күүсеткеннер.

Чамдык чедиишкиннер бар болза-даа, чурт үлетпүрүнүң бүдүрүлгелериниң ажылында улуг четпестер бар деп үвени эш Коссов демдеглээн.

— Бисте бар бүдүрүлге шөлдерин болгаш дериг-хереклелдерни ам-даа четпес ажыглаг турар бис. Бай-Хаактың, Сарыг-Сеттиг райпромкомбинаттары планын күүсетпейн турар.

Чеди чылдың контроль чурагайларын өзүгаар чурт үлетпүрүнүң бүдүрүлгелери 1958 чылдың планы-биле деңнээрге 1965 чылда нинти продукция үндүрерин ийи ажыг катап көвүдедир. Күш-ажылдың бүдүрүүчүлүү ол бүдүрүлгелерге 40—45 хуу бедзен турар ужурлуг.

— Автомобиль транспортунуң чүк сеертүлгези чеди чылдың дургузунда бистиң өбласка 3,4 катап, автобустар-биле кижилер сеертүү 6,3 катап, чиик автомобиль таксилериниң саны 6 катап көвүдээр. Обласка автомобиль ажыл-агыйларын улгаттырары улам ыңай хөгжүүр. Туранга, Шагаан-Арыгга чаа АТК-ларны тургузар — деп автотрестиң инженери эш **Антышев** бодунуң саналынга чугаалаан.

— Кызылдың ыяш заводунуң коллективи СЭКП-ниң XXI съездизинге эш Н. С. Хрущевтуң илеткелиниң тезистерин бүгү совет улус-биле кады улуг көдүрлүүшкүнүүг хүлээп алган. 1958 чылдың 11 айларының бүдүрүлге планын завод ноябрь 1-де ажыр күүсеткен болгаш пландан ажыр 1,3 миллион рубль орулганы алган. Коллектив чыл планын ам чоокку хүннерде күүседир болгаш чыл төнчүзүнге чедир пландан ажыр ам-даа 200 мун рубль орулганы киирип алыр—деп, ыяш заводунуң директору эш **Кандауров** чугаалаан. 1958 чылдың дургузунда күш-ажылдың бүдүрүүчүлүү 3 хуу бедиир, продукцияның бот-үнези 1,5 хуу чиигээр, бүдүрүп үндүрүп турар продукцияның шынарын эжижидер, чазанылга цехин ажыглалга киирер дээш заводтуң ажылчын, албан-хаакчылары улуг күженишкиннинг ажылдап турар. Ол болза бистиң партиявыстың XXI съездизинге коллективтиң белээ болур—деп ол чугаалаан.

Оон ыңай, чурт үлетпүрүнүң эргелелиниң, СЭКП Кызыл хоеркомунуң болгаш ажылчы чоннарның депутаттарының хоорай Совединиң күүскомунуң талазынан заводка боттуг дуза көргүспейн, чугула айтырыглар тургузарга ей-шаанда шиитпирлеп бербейн турарын эш Кандауров тодаргай чижектерни көргүзүп тургаш шынгыы шүүмүүлээн.

Партия активиниң хуралынга даг экспедициязының кол инженери эш **Богомол**, Кызылдың башкы институдунуң башкызы эш **Межевский**, Кызылдың № 2 АТК-ның начальниги эш **Круговой**, СЭКП Кызыл хоорхомунуң секретарлары эштер **Киселев, Курбатский** олар чоокку чеди чылда совет экономиканың хөгжүлдезиниң канчаар-даа аажок улуг перспективаларын, бистиң чуртувустуң ажылчы чоннарының чаагай байдалының өзүлдезин чугаалааннар.

СЭКП ТК-ның ноябрь Пленумунуң шиитпирлерин чүүлдүгүүнүн, кожа-биле хүлээп ап турар делегеренгей доктаалды партия активиниң хуралы хүлээп алган. Чеди чыл планының контроль чурагайлары бүгү совет улусту, оон иштинде Кызыл хоорайның ажылчы чоннарын өрес-маадырлыг күш-ажылче сорук киирип, оларны чаа-чаа чедиишкиннерже кыйгырын турар деп доктаалда айытқан.

Ажыл-агый сорулгалары-биле партийжи-политиктиг ажылды шын холбаштырар

(Чаа-Хөлдүн партия конференциязындан)

Бо чылын Чаа-Хөлдүн тараажылары болгаш механизаторлары чаагай дүжүттү өстүрген болгаш күрүнеге тараа садарының планын алдарлыы-биле күүсеткеннер. Районнуң колхозчу ховуларындан ортумаа-биле 28,4 центнер дүжүттү, ынчаарга «Бурунгаар» колхозтуң ажыл-ишчилери 34 центнер дүжүттү ажаап алганнар. Ол-ла көдээ ажыл-агый артелиниң Шанчыда эш Ак-Лама бригадирлээн № 2 ховуу бригадазы кызыл-тастың гектар бүрүзүнден ортумаа-биле 48 центнер дүжүттү ажаап алганнар.

Районнуң көдээ ажыл-агыйының ажыл-ишчилери күрүнеге тараа садарын доктаатканы пландан 6 катап хөй кылдыр күүсеткеш, СЭКП обкомунуң болгаш облкүүскомнуң шилчиир Кызыл тугун чаалап алган. Ол ышкаш өзүт болгаш сүт садарының планнарын ажыр күүсеткилээн. Кадарчылар: Артаа, Седип, Бюрбю, Идамчап; комбайнерлер: Бечурин, Шактар, Кириллов, Бабуу ышкаш көдээ ажыл-агыйның он-он мурнакчылары өзүп үнген. Ол бүгүнүн дугайын чоокта чаа болуп эткен районнуң XIII партия конференциязына айытқан. Ынчалзажок СЭКП райкомунуң көдээ ажыл-агыйны удуртуп турарында болгаш партийжи-политиктиг ажылдарда улуг четпестер бар дээрзин конференцияга демдеглээн.

Район бо чылын мал бажы өстүрериниң планын малдарның чүзүн аяы-биле чаңгызын-даа күүсетпээн. Малдың продуктулуг чоруу районда ам-даа куду. Колхозтарга инек бүрүзүнден 850 литр сүт саар планны 760 литр кылдыр, хөй «бүрүзүнден 1900 грамм дүк кыргыр планныг турган чүгле 1300 граммны кыргып алган. Ынчангаш район күрүнеге дүк садарының планын чүгле 85 хуу күүсеткен. Малдың кызыраар, өлүр, чидер чоруу районда ам-даа өскөжевөн. Чүгле чаңгыс «Найырал» колхозтан безин 1500 хире баш мал өлген. Ол-ла колхозта малдың продуктулуг чоруу дендии куду болуп турар. Ол ышкаш чурттал-ганың, культура-амыдыралдың болгаш мал кажааларының тудугларының планнарын колхозтар күүсетпээннер.

Үстүнде четпестер болза, районнуң партия организациялары көдээ ажыл-агыйга удуртулгазын чаңгыс талалап, чамдык планныг ажылдарны күүседи-ринче кол кичээнгейин салгаш, ону боттандырып турар кижилер дугайында багай сагыш салып, ылаңгыя ажыл-агыйжы сорулгалар-биле партийжи-политиктиг ажылды кошкак холбаштырганындан болуп турар дээрзин делегаттар чөптүү-биле шүүмүүлээннер. «Найырал» колхозту чоокта чаа даргалап эгелээн өш Чамбал-ооллуң чугаалааны болза:

— Район чамдык планныг сорулгаларны күүсеткен, чедишкиннер база бар. Ынчалзажок райкомнуң бюрозунда-даа, партия организацияларында-даа ажылды удуртуп башкарарда чүгле планныг ажылдарны күүседир дээш чүткүдүп туруп бөөр. Ынчангаш кижилер дугайында сагыш салыышкын, оларның ортузунга партийжи-политиктиг ажыл дыка кошкак тургустунган. Бистин колхозтуң хойжузу Биче-оол июнь айда арагалап алгаш турда 200 хире кыргып каан тас хойлар сооктан чаштап өлген.

Районда мал бажы өстүрер планның күүсеттинмээнинин база ооң продуктулуг чоруунуң куду болуп турарының чылдагааны кыштаглаашкынга багай белеткенип, төрүүр малдарның эдержилгезин шын организаставайн, оларның уксаазын өкижидерин багай чорудуп, партия организацияларының малчыннар-биле ажылының кошкаанда дээрзин делегаттар Денсинмаа («Найырал» колхоз), Сертип («Тиилелге» колхоз) олар чугааланнар.

— Даглар кырынга хар чаан, даалай кыры дошталып кээрде, бистиң «Найырал» колхозтуң чамдык кадарчыларын кышка белеткеп, девидеп эгелээн. Ынчангаш чамдык кадарчыларның бажыңы-даа чок, хойнуң кажаалары-даа чок, ол дугайында колхоз баштаар чери чогуур өйүнде сагыш салбаан. Малчыннарның канчаар чурттап, ажылдап турарын, оларның хереглелдерин райкомнуң ажылдакчылары, колхозтуң даргалары билбес, биске чылдың ужу бажында ийи чаңгыс кээр—деп эш Денсинмаа шыңгыы шүүмүүлээн.

— Чүгле малчыннарның эвес МТС-тиң механизаторларының ортузунда ажыл база ынчаар тургустунган—деп, тракторист өш Чылбак шүүмүүлээн. МТС-тиң № 3 трактор бригадазының механизаторлары Ленин аттыг колхозка (даргазы Мактар) баргаш, чаъс-чайыктың үелинде чөвүрээ чадырларга чурттаан, берге байдалга таваржып турган дээрзин ол чугаалаан.

Колхозтарда күш-ажылдың сагылга-чуруму дыка багай. Бо чылдың 10 айларында 228 кижилер күш-хүнүнүң минимумун күүсеткээн, а 98 колхозчулар колхоз бүдүүлгезинге шуут киришээннер. Оон туржук эргиниң бак артышкыннары арагалаар, өөрлаар чоруктар болгаш хамнарга чүүлүүрүнүң ийи-чаңгыс чижектери безин бар. Чижээ, Доңгар, Агаан-оол ышкаш хамнар, Чадана хүрээзинин ламазы Чамдыылай олар өлген кижилериниң 49 хонуун эртирип хүртеңнеп, сан салып, хөй улустарны арагалаалып турган чорук—«Тиилелге» болгаш «Бурунгаар» колхозтарда партия организацияларының чон ортузунга партийжи-политиктиг ажылдарының кошкаа-биле тайылбырлаттынар дээрзин МТС-тен келген делегат эш Лопсан шүүмүүлээн. Райкомнуң бюрозу кижилер-биле ылаңгыя кадрларны кижизидер, өстүрер талазы-биле ажылды четпес турган дээрзин база ол чугаалаан.

Райком секретары эш Бегзи отчет илеткелге ажыл-агый сорулгаларының дугайын тодаргай чугаалаан, школа болгаш культура-чыдыышкын, эмнелге албан черлериниң ажылын барык чугаалаваан.

— Райкомнуң бюрозу, ооң секретарылары ылаңгыя школаларның ажылынче кичээнгейни кошкак салып турары-биле өөредилгениң шынары дендии куду болуп турар. Өөредилге чылының бирги улдунунда школаларның өөродилгезиниң шынары чүгле 67 хуу болган. Райком оон кандыг-даа түүнел кылбаан. Районда хөй санныг башкы кадрлар бар. Оларны колхозчулар ортузунга партийжи-политиктиг ажылды чорударынга кошкак киириштирип турар—деп Ак-Туругдан келген делегат, башкы Чылбак чугаалаан. Ол мындыг чижекти көргүскен.

Ленин аттыг колхозтуң хөрээженнериниң «Эң эки колхозчу суур, колхозчунуң бажыңынга өн эки амыдырал-чурттал-га дээш» обласка үндүрген кыйгырыын күүседиринге Ак-Туругда ортумак школаның башкылары алаан хемчеглерни ап турзажок, колхозтуң даргазы Мактар, партия организациязының секретары эш Балчий-оол чогуур деткимче, дузаламчы көргүспейн турар. Сөөлгү үеде ол колхозта электри, радио, чувар бажың ажылдаастаан. Бир тээ обласка ындыг чарыштың эгелекчилери ол районда болганда, өске колхозтарга бо талазы-биле ажылдар калбарган турар ужурлуг. Мындыг турбуже отчет илеткелге, санал-оналдарга-даа ол дугайын кончуг өвөөн чугаалаан.

Конференция районда партия чыдыышкынының, лекция пропагандазының, политиктиг агитацияның ажылында улуг четпестер барын илеткен. Чамдык черлерде партия чыдыышкынының четкилериндe политөөредилгениң кичээлдери ам-даа эгелевээн. «Найырал», «Бурунгаар» колхозтарда кичээлдер үргүлчү үстүп турар.

Оон туржук чамдык колхозтарның партия организациялары улуг чугула болуушкыннарны безин эскербейн-артып турар таварылгалар бар. Ылаңгыя «Бурунгаар» колхозка Октябрьның 41 чыл оюн уткаан байырлыг хуралды эртирбээн. Ол чорук райкомну болгаш ында эш Сундуй секретарлаан партия организациязын бичин-даа дувретпээн.

Конференцияга чамдык делегаттар боттарының саналдарынга чер-чер Советтерин кошкак удуртуп турары дээш райкүүскомнуң даргазы Доржулдайны, дарганың оралакчызы Арандолду шыңгыы шүүмүүлелге таварыштырган. Ынчалзажок олар кайызы-даа ол шүүмүүлелдерни партийжи өзу-биле көөрүнүң улуу, оларның чамдыктарынга удурланып турганнар. Ол чорук шүүмүүлелдиң болгаш бот-шүүмүүлеллиң принцибинге таарышпас дээрзин олар бөдаар ужурлуглар.

Конференцияга илерээн четпестерни узуткаарынче угланган база районнуң партия организациязының мурнунда турар чүгула сорулгаларны айыткан доктаалды хүлээп алган.

* * *

Конференцияга соңгуттурган СЭКП райкомунуң бирги организастыг пленумунга СЭКП райкомунуң бирги секретарынга өш **Т. С. Бегзини**, секретарынга өш **А. С. Щелковту** соңгаан.

Чоокта чаа Кызылда көдээ ажыл-агый транспортунуң автобаазазында комсомол эге организациязының иштери хуралы болуп эткен. Анаа чүгле ВЛКСМ кежигүннери эвес, харын коллективте эвилелдиң кежигүнү эвес аныяктар база олурушканнар.

Ол коллективтиң комсомолчулары болгаш аныяктары удавас болур ВЛКСМ-ниң хоорай конференциязына ажыл-ишчи, чедишкиннинг ужуражыр дугайында тус бүрү саналдарын берип турганнар. Ук организацияда ВЛКСМ-ниң хоорай комитединиң кежигүнү А. Онзуль бодунуң саналынга бедиткен хүлээлгени алган. Ол мурнунда октябрь айның планын 180 хуу күүсеткен болза, ам СЭКП XXI съездизинге аллар кылдыр ай планын 200 хуу чедирер мен деп турар.

Чурукта: Кызылдың көдээ ажыл-агый транспортунуң автобаазазының токары А. Онзульдуң «Келимберг» деп станокта шенектелчек валдың (өзектин) диаметрин хемчеп ап турары.

Фото **С. Феоктистовтуу.**

ЧЕР БОЛГАНДАН

Шагаан-Арыгның райүлетпүр комбинадының коллективи бо чылдың он айларының бүдүүлге планын иштии продукция талазы-биле 101 хуу, бөрааныг продукцияны 106 хуу күүсеткен.

* * *

Тес-Хемниң Ленин аттыг колхозунда кино механиги Ч. Дагба үшкү кварталда орулга планын 115 хуу күүсеткен. Ам дөртү кварталдыын 150 хуу күүседирин хүлээнген ажылдап турар.

* * *

«Өөк» совхозта тудугнуң темпизи мурнуку чылдардан ыракта бедзээн. Бо чылдың он айларында 30 өг-бүлүни чаа бажыңнарже көөрүрген. Партияның XXI съездизинге уткуштур ам-даа 420 дөрбелчин метр чурттал-га шөлүн ажыглаага киирер деп турар.

* * *

Каа-Хемниң Ленин аттыг колхозу сүт саалдазының чыл планын ийи айлар бурунгаар күүсеткен. Инектен ортумаа-биле 1500 кг сүт саап алдынган. О. Чимиян, М. Екимова ышкаш чамдык саанчылар инек бүрүзүнден 1735 кг сүттү саптан.

* * *

Кызыл-Мажалык МТС-тин «С-4» комбайнының башкарыкчызы О. Даңзы сезонда 250 гектарның орнунга 463 гектарны тараазын кестирип, оон 5143 центнер дүжүттү ажаазан. Ам септелгеже шилчээн. Эрткен чылын 12 тракторлар мотору септээн, бо чылын оон-даа бедик көргүзүүлүг болурунга бүзүрелдиг.

* * *

Бии-Хем районда Ленин аттыг колхозтуң тулуг бригадазы үш звеноларга үстүп алган ажылдап турар. Олар чурттал-ганың 22 бажыңнарын, малга 14 кажааларны, культура-амыдыралдың 2 тудугларын кылып доосан.

Хаван ажаакчызының кызымак күш-ажылы

И. Дамдың — Бай-Тайга районнуң «Мурнакчы» колхозунуң хаван ажаакчызы. Мурнуку чылдарындан хаваннарның ажаалгазын ол өкижиткен, ооң ажаалгазында ам 85 хаваннар бар.

Дамдың хаван кажаазының иштин үргүлчү аштап, арыглап, хаваннарның адаанга кургаг саваңны салып берип турар, 40 ажыг хаван тускай семиртилгеге.

И. УСПУҢ-ДОРЖУ.

Профэвилел комитединиң отчёду

Кызылдың башкы институдунуң профэвилел комитединиң отчёт-соңгулдалыг хуралынга профэвилел комитединиң ажылының дугайында отчёт илеткели профком даргазы эш Сат Моге кылган.

Профэвилел комитеди отчёттуг үениң иштинде чүгээр ажылдааныы хурал демдеглээн. Чыл эгезинде институтка профэвилел кежигүннери 110 кижи турганындан 230 кижи чедир өскен. Актив-биле ажыл өкижээн. Профэвилел бөлүктери ботиницативтиг ажылдап турар. Ылаңгыя дыл, төөгү факультединиң II курузунда профбөлүүнүн организакчызы эш Павлов, III курузунда—эш К. Бак-Көк олар эң дээре ажылдап келгеннер. Профэвилел комитеди студентилерни хоорай чаагайжыдылгазынга болгаш кусқу дүжүт ажаап алышкынынга киириштирер талазы-биле ажылдарны организастаарынга дузалашкан.

Ынчалза-даа профкомнуң ажылында четпестер барын профэвилел кежигүннери шүүмүүлеп турганнар. Кошкак өөренип турар студентилерге эш хуузунуң дузаламчызын көргүзер хемчеглерни организаставаан. Комитеттиң ай санында ажыл планнары четче күүсеттинмейн келген.

Профкомнуң чавында комиссияларның ажылы өкиживаан. Ылаңгыя культура-массалыг ажыл талазы-биле комиссия (даргазы эш Кочета) кандыг-даа ажыл чорутпаан. Профком даргазы эш Сат комитеттиң кежигүннериниге даянып ажылдавайн, а чүгле боду часкаан ажылдаарын орадаажып, ынчангаш четпестерни узуткап ап шыдавайн турган.

Студентилериниң иштии чурттаар черлериниң арыг-шевери өкиживейн турар. Ындыг четпестерге профкомнуң чурттал-га-амыдырал комиссиязы аңаа-ла өөтежип, бодунуң күүседир хүлээлгелерин уттуп турарын профэвилел кежигүннери чөптүг шүүмүүлээн.

Ол бүгү болгаш өске-даа четпестерни узуткаарының, шүүмүүлелдиг саналдарны амыдыралга боттандырарының тодаргай хемчеглерин отчёт-соңгулдалыг хурал чугаалашкан.

Т. ХЕРТЕК.

Совхозта ажылчын комитеттиң ажылын өкижидер

Улуг-Хем районда «УТКА-ның 25 чылы» совхозтуң профэвилелиниң ажылчын комитединиң ажылы сөөлгү үеде дыка кошкай берген.

Ол совхозка мооң мурнунда турган «СЭКП XIX съездизи» колхоз каттыжын киргенден бээр элээн үр уе эткен. Мынчага чедир ажылчыннарга күш-ажыл дептери тыпсырын, ажыл стажын доктаадырын ажылчын комитет-даа, дирекция-даа сонуургаваан. Аараан, кырып назылаан кижилерге болгаш бөжаан хөрээженнерге күрүне дузаламчызын тыпсырының хөрээ кылдынмайн турар. Хөй-хөй ажылчыннарның күш-ажыл төлевириниң үчёду будалып турар.

Арысканныг суурда клуб болгаш библиотека ажылдавайн турар. Оларның септелгелери ам-даа доозулбаан. Хаза солун, көргүзүг самбырызы көзүлбейн турар. Сөөлгү үеде ажылчыннарның иштии хуралдары безин болбас апарган.

Ол четпестерни узуткаар талазы-биле ажылчын комитет (даргазы эш Козина), партия организациязы (секретары эш Талчин), дирекция чери (директор эш Панков) чогуур хемчеглерни алыры чугула.

М. ДОНГУР-ООЛ.

Колхоз бүдүүлгезинге хөрээженнерниң киржилгезин күштелдирер

Барыын-Хемчиктиң колхозчу хөрээженнери СЭКП-ниң өөлчег чок XXI съездизинге төлептиг ужуражыр дээш колхоз бүдүүлгезинге киржилгезин улам-на күштелдирип турарлар.

Сезоннуг ажылдар үезинде колхозтарда уругларның яслилерин ажылдадыры чедип алдынган чорук иштиниң күш-ажылынга колхозчуиелериниң киржилгезин дыка чиитгеен. Колхозтарның мал ажылында, тудугда болгаш ховуу ажылында хөрээжен колхозчуларның 75 хуузу киржип, олар күш-хүнериниң минимумун күүседип турарлар.

Колхоз бүдүүлгезинин мурнакчыларының аразында хөрээженнериң саны ылаңгыя бо чылын элээн өскен. «Кызыл тараачын», «Ленин оруу» «Большевик» болгаш «Совет Тыванын 5 чылы» колхозтарда хөрээженнериң тудуг звенолары дыка идепкейлиг ажылдап келген. Октябрь 1-ге чедир ол звеноларның күжү-биле бирээзи 300 олуттуг үш клубтарның, дыка хөй чурттал-га бажыңнарының, күш, хаван кажааларының тудуглары доозулган. Тудугжу хөрээженнериң аразында Бак-кыс, К. Салбайтыр, С. Досумаа, С. Камаа ышкаш ажыл нормазын үргүлчү ажыр күүседип турар мурнакчылар хөй.

Колхозчу хөрээженнер өткен чылдарга деннээрге бо чылын сүт саалдазының деннелин дыка бедиткен. «Ленин оруу» колхоз сүт саалдазының планын эрткен 10 айлар дургузуйда 208,3 хуу күүсеткен. «Комсомол 30 чылы» колхозтуң саанчылары эткир-сүткүр угланыышкыныг инек бүрүзүнден ол-ла хуусаада ортумаа-биле 1340 ажыг кг сүттү саап алганнар. Ылаңгыя саанчы К. Сыртык инек бүрүзүнден 1790 кг сүттү саггаш, сүт саалдазының талазы-биле районнуң саанчыларының социалистиг чарыжынга бирги черни эллээн. «Кызыл тараачын» болгаш «Совет Тыванын 5 чылы» колхозтарның саанчылары сүт саалдазының талазы-биле боттарынга алган хүлээлгелерин сентябрь 1-де күүсеткеннер. Сүт саалдазының бедик көргүзүүлерин чедип алгаш, областын фермалар аразынга шилчиир Кызыл тугун чаалап алган «Кызыл тараачын» колхозтуң саанчылары партияның XXI съездилинге аллар кылдыр чыл төнчүзүнге чедир инек бүрүзүнден 1400 килограммдан эвээш евес сүт саарын шиитпирлээннер.

Хөрээженнер иштиниң бүдүүлгезинге киржилгезин күштелдиреринбиле чергелештир чурттал-ганың культуразын база бедидип турарлар. Дыка хөй хөрээженнер боттарының чурттаа орар бажыңнарын чугайлаарынга, погаалар тарып, ону чемге хереглээринге, хлеб быжырарынга өөренип алганнар.

Бичии уругларны кижизидер хемчеглер улам-на өкижип турар. Эрткен тос айларның дургузунда хөй уруглуг иелер 894170 ажыг рубльдиг күрүне дузаламчызын алган. Чыл эгезинден бээр 10 иелер «Маадыр ие» деп атты алган. Чаа төрүттүнген чаш уругларга күрүненің 115 мун рубль түүнүг материалдыг дузаламчызын көргүскен.

Бо дузаламчыларны чөп ажыглавышаан, дыка хөй ада-иелер уругларын культурлуг өзү-биле кижизидер хүлээлгезин ак-сеткилдиг күүседип турарлар. «Комсомол 30 чылы» колхозта Шөмбул, Хандыжан, Лопсан оларның чижээн маңаа хамаарыштырып болур. Оларның уруглары школага өки хандыртынган кээп база чүгле өки өөренип турарлар. Ооң-биле чергелештир күрүне дузаламчызын чөптүг ажыглавайн турар ада-иелер база бар. Ындыг ада-иелерге Чалбай-оол, Деспилдей, Серин-оол, Элбек-оол оларны хамаарыштырып болур. Олар боттарының уругларының идик-хевин, өөредилгезин өкижидеринче кичээнгейин четпес салып турарлар.

Районнуң колхозчуларының хөй кезин бажыңнарже шилчээн болза-даа, оларның бажыңнарының 50 хуузунуң печкалары, крышалары, херимнери, арыгланыр бажыңнары, бок төгер оңгарлары чок, соңгалары чаңгыс каът. Суурларда кудуктар кончуг өвөөн болуп турар. Амгы үеде районда 800 ажыг колхозчулар өөлерде чурттавышаан.

Үстүнде ышкаш өске-даа четпестерни дарый чайладыр талазы-биле районнуң партия, совет организацияларындан боттуг хемчеглерни ап, колхозтарда хөрээженнер чөвүлелдериниң хөрээженнер ортузунга чорудар политик-кижизидилгелиг ажылын бедик деңнелге тургузары чугула.

Хөрээжен чонунуң ортузунга культурлуг амыдырал-чурттал-га айтыгларының талазы-биле беседаларны, номчулгаларны калбартып, бажың ажылын культурлуг чорударынга хамаарышкан янзы-бүрү бөлүмнерни организастап база хөрээженнериң колхоз бүдүүлгезинге киржилгезин улам-на күштелдирип турган, партияның XXI съездизинге күш-ажылчы чаа-чаа чедишкиннерлиг ужуражыры бистиң чугула сорулгавыс.

М. МИНЧИМАА,

СЭКП Барыын-Хемчик райкомунуң хөрээженнер ортузунга ажыл чорудар кылдызының өргелекчизи.

СОВЕТ АРТИЛЛЕРИЯНЫҢ ХҮНҮ

Совет улус болгаш ооң Чепсектиг Күштери совет Артиллерияның хүнүн ам он беш удаа демдеглеп эртирип турар. Бистиң Төрээн чуртувустуң камгаланыр күжүн болгаш Совет Армияның күчү-шыдалын улам быжыглаарына бистиң алдарлыг артиллериявыстың солдаттарының, командирлериниң өрес-маадырлыг чоруун болгаш артиллерия үлетпүрүнүң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының чогаадыкчы ажылын бүгү чурт байырлап демдеглеп турар.

Ада-чурттуң Улуг дайынының фронтуларынга совет артиллериянның дайынчы аллар хавыязалыг болганын тураскаап демдеглээри-биле 1944 чылда ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиуму артиллерияның Хүнүн чыл бүрүде ноябрь 19-та байырлап турарын доктаатган, ынчангаш артиллеристерниң болгаш камгалал үлетпүрүнүң ажылдакчыларының чедишкиннерин чыл бүрүде демдеглеп турар.

1942 чылдың ноябрь 19 хүнүнде совет шериглер канчаар-даа аажок улуг удур шавар халдаашкынны Мурнуу-төөн болгаш Дон фронтуларының 11 мун ажыг үгер-бооларының, минометтарының, реактивтиг установкаларының күчүлүг даштаашкыннары-биле эгелээн, а аңаа немештир Сталинградтың мурнуу талазындан 5 мун ажыг үгер-бооларын болгаш минометтер ноябрь 20-ниң хүнүнде диңмиреп үнген. Оттуг шуурган дайынының бетон, металл камгалалдарын буза шаап, шелдерде миналарны чаныдырып, оңгуларны, блиндажтарны хөме шаап, дайынның пулеметтарын, үгер-бооларын, танкаларын болгаш дириг күжүн чок кылып турган, бистиң танкаларывыска болгаш өң өкн кижилерге Социалистиг Күш-ажылдың Маадырлары деп атты тывыскан.

Ам бистиң Төрээн чуртувус үлетпүрүнүң болгаш бүгү социалистиг өкономиканың хөгжүлдезинин талазы-биле дыка бурунгаарлаан. Диптер аразынга ужугар паллистиктиг ракетаны чогаадып үндүргени болгаш Черниң үш кылымал өдеринчилерин чедишкиннинг салып үндүргени бистиң чуртувуста өртемниң болгаш техниканың хөгжүлдезинин дыка бедик деңнелде четкенин көргүзүп турар.

Чурттуң камгаланыр күжүн бедидип болгаш Октябрьның социалистиг Улуг революциязының чаалап алышкыннарын алдарлыг камгалап турар Чепсектиг Күштерни быжыглаар дугайында Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязы могаг-шылаг чок сагыш салып турар. Совет күрүнеде бо үениң дайынчы техниказының болгаш чепсектериниң бүгү-ле хевирлери, ооң иштинде атомнуг чепсек болгаш ракеталыг техника бар.

Артиллеристер болза, армияның болгаш флоттуң бүгү дайынчылары ышкаш, боттарының политиктиг болгаш дайынчы белеткелин чүткүлүг бедидип, Чепсектиг Күштериниң мурнунга партияның болгаш чазактың салганы нарын сорулгаларны чедишкиннинг шиитпирлеп турарлар.

Совет Армияга болгаш флотка партийжи-политиктиг ажылды күштелдирер дугайында СЭКП Төп Комитединиң (1957 чылда) октябрь Пленумунуң шиитпирин боттандырары ам чугула сорулгаларның биреэзи болуп турар. Шериглернин дайынчы беленин могаг-шылаг чок сайзырангайжыдарын, сагылга-чурумну быжыглаарын, дайынчыларны Коммунистиг партияга кызыгаар чок бердинериниң ёзузунга, Совет Төрээн чуртту хөрээ-биле камгалап турупталарынга кандыг-даа минутада белен турарының ёзузунга кижизидерин командирлерден, политажылдакчылардан болгаш партия организацияларындан Пленумнуң докладалы негеп турар.

СЭКП-ниң өөлчег чок XXI съездизинге аллар болдурган социалистиг чарыш бистиң улуг делгем Төрээн чуртувуста хайнышкынныг калбарып турарының хүннеринде армияның болгаш флоттуң дайынчылары бүгү совет улус-биле кадыы бо улуг болуушкунга сорук киришкин-биле белеткенип турар.

Бодунуң Коммунистиг партиязын болгаш Совет чазаан долгандыр улам сырый каттышкан бүгү совет улус болгаш ооң Чепсектиг Күштери совет артиллериянның хүнүн социалистиг экономиканың, өртемниң база культураның хөгжүлдезин болгаш Төрээн чуртуң камгаланыр күжүн быжыглаар талазы-биле бо чылын чаа-чаа улуг чедишкиннерлиг демдеглеп турар.

Совет Эвилелиниң болгаш социалистиг лагерьниң бүгү чурттарының тайбың политиказынга удур АКШ-тың агрессчи бөлүктери болуунуң дайынзырак политиказын удурланыштыр тургузуп, чаа дайынныг өрттүнүң аймылын өскүлүп турарлар. Чурттуң камгалалын бо үениң шериг техниказының болгаш өртемниң деңнелинге тургузар база социалистиг күрүненің айыыл чок чоруун хандырарын бо үеде делегейниң нарын байдалы биске хүлээдип турар.

Совет Чепсектиг Күштер, ооң алдарлыг артиллериязы бистиң социалистиг Төрээн чуртувустуң күрүне эрге-ажыктарын, совет кижилериниң тайбың күш-ажылын бүзүрелдиг камгалап турар.

Совет Чепсектиг Күштерге болгаш ооң күчүлүг артиллериязынга алдар.

М. МИНЧИМАА,

СЭКП Барыын-Хемчик райкомунуң хөрээженнер ортузунга ажыл чорудар кылдызының өргелекчизи.

Чамдык түннелдер болгаш четпестер

Кино—массаны коммунистиг өскүлүг кижизидериниң чугула чепсээ. Ол-ангаш кино четкилерин улам калбартып, массаның ортузунга кино көргүзүүлериниң шынарын экижилер дээш партия болгаш чазак улуг кичээнгей салып турар. Бо ажылды чогуур деннелге тургузары партия, совет, комсомол болгаш профсоюлел организацияларының чугула сорулгазы болур.

Каа-Хем районнуң киномеханиктери, культура ажылдакчылары болгаш партия, совет ажылдакчылар кино көргүзүүнүң шынарын бедик дээш элээн ажылдарны чорудуп турар. Районда 17 турум киноларны болгаш бир көжер кино бар. Ажыл-агыйның чугула кампанияларының үезинде көжер кино хову турлаглаарынга, сиген бригадаларынга болгаш сүт-бараан фермаларынга барып, чонга чаа киноларны көргүзүп турган.

Чыл эгезинден ноябрь айга чедир районга ниитизи-биле 3866 киносеансыларны көргүзер турган болза, ол план херек кырында 5060 кылдыр күүсеттинген. Ол-ла үеним ортузунда көргүкчүлер санын алыр болза, планда көрдүнгениниң ангыда бир муң ажыг кижи кино көргүзүп, 1 миллиондуг көрүүчүлерге дүшкүзүп турган.

Хову турлагларында болгаш сүт-бараан фермаларында ажыл-ишчилерге кинолар-биле кады лекциялар номчуурга болгаш беседалар кылыры чаңчыл болган. Чүгле колхозтарның фермаларынга 330, ажыл шөлдеринге 372 киносеансыларны көргүскен. Эрткен он айларның дургузунда кино үндүреринің мурнунда колхозчуларга болгаш албан-хаакчыларга 21 лекцияларны номчуп, 13 беседаларны организастап чорутkан. Бо үеним дургузунда чүгле көдээ ажыл-агый темаларынга 151 журналдарны көргүскен.

Район төвүнде болгаш колхозтарда боттарынга онаашкан ажылынга кызымак киномеханиктер хөй. Оларның санынга бир-ле дугаарында Бүренде киномеханик Георгий Каблуков болгаш моторист К. Астраханцева олар хамаажыр. Олар үшкү кварталда акша чыылдазының планын 177, а көргүкчүлер санының талазы-биле планын 173 хуу күүсеткеннер. «Тере-Хөл» колхозта киномеханик Бавуу-Доржу, Бүрен-Бай-Хаакта кино-механик Булгаков олар база-ла багай эвес ажылдаанар.

Чамдык өөрүнчүг чедиишкиннер-биле кады бо ажылда улуг четпестер барын демдеглээри чугула. Чамдык көдээ Советтер, партия организациялары фермаларга болгаш бригадаларга кино көргүзериниң планының күүселдезин чедип ап шыдаваан. Ол ышкаш чамдык черлерде кино үндүреринге таарымчалыг байдалдар тургустунмаан.

«Совет Тыва» колхозтуң кино үндүрер өрээли кышка таарыштыр белеткеттинмээн. Оттулар үүлдү четчир санныг кылдыр белеткевээн болгаш клуб чанында дажыглап албаан. Ол ышкаш Даниловкада кино үндүрер черни бо чылын септевээн. Киномеханик эш Мамонтов бо талазы-биле чогуур хемчегни албаан. Сарыг-Сеп көдээ Совети база-ла ону херекке албайн турар.

Районнуң партия, совет болгаш культура ажылдакчылары кино көргүзүүлериниң шынарын улам экижидер, фермаларга, бригадаларга көргүзүүлериниң санын көвүдедир дээш бүгү хемчегларны алыры чугула.

О. НАКСЫЛ-ООЛ,
СЭКП райкомунуң секретары.

Харина Евдокия—мурнакчы почтальон

Барыын-Хемчик районнуң харылзаа конторазының почтальону Харина Евдокия ажылчы чоннарның чагаан солуннарын, журналдарын болгаш оларга келген чагааларны дүрген чедирер дээш чүткүлдүг ажылдап турар. Кажан Кызылдан почта келирге Евдокия Петровна ону дүжүреринге, сайгарып үлээринге идепкейлиг киришпишаан, бодунуң участогунга тарадыр солуннарны, журналдарны болгаш өске-даа чүүлдерни хамыкты мурнап ап алгаш, өөлериниге дораан чедирип өгелээр.

— Почтальон болуп ажылдаары дээрге, харыысалгалыг болгаш хүндүлүг хүлээлге. Чагаан солуннарын болгаш журналдарын кажан эккеп бээрин ажылчы чоннар четтикпейн манап турарлар. Партияның XXI съездизинге белектиг ужуражыр дээш чонга почта чедирилгезин улам экижидер мен—деп Евдокия Петровна чугаалап турар.

Эш Харина бодунуң хүлээлгезин ак-сеткилдиг күүсетпишаан, хөй-ниитинің ажылынга база идепкейлиг киржип турар, тараа дээш демиселдің үезинде Евдокия Петровна «Барлык» совхозтуң хову турлаанга идепкейлиг ажылдаан. Чоннуң ортузунга парлалга тарадылгазының талазы-биле амгы үеде эш Харина агитаторлап ажылдап турар.

Ак-сеткилдиг бөлүүн ажылдакчының бо идепкейлиг чоруун оон участогунда чагып алыкчылар бедии-биле үнелеп турарлар.

Сөзү болгаш фотозу
П. БАРАНОВТУУ.

Чоннуң бедик культуразы болгаш кадыкшылы дээш

Чаа-Хөл районнуң Ак-Туругда Ленин аттыг колхозтуң хөрөөженнери эң эки арыг-шевер колхозчу суур дээш, колхозчунуң бажыңынга эң эки амыдырал-чурттарга дээш социалистиг чарышка областың бүгү колхозчу хөрөөженнерин кыйгырган. Оларның ол өгелээшкинин көдээ Совет болгаш колхозтуң баштаар чери база деткээн болгаш боттарының шугуму-биле чамдык ажылдарны чорудуп турар.

Чоокта чаа көдээ Советтиң сессиязы болган. Аная колхозта эмнелге пунктузунуң ажылының дугайында эмчи эш Рубцовтуң илеткелин чугаалашкан. Көдээ Советтиң кадык камгалал талазы-биле доктаамал комиссиязының даргазы эш Шыраптың эдеринчи илеткели база болган.

Бо чылдың өгезинден бөөр эрткен он айларның дургузунда чоннуң кадык камгалалын экижидер, колхозчуларның чуртталгазының культуразын бедидер дээш чамдык ажылдарны эмнелге пунктузу чорутkанын сессия демдеглээн. Эмнелге ажылдакчылары чоннуң ортузунга санитария пропагандазын улам-на күштелдирип, чуртталгага арыг-шевер чорукту сагыырының, янзы-бүрү аарыглардан камгаланырының дугайында беседаларны, лекцияларны хөй удаа чорутkан. Эмнелге пунктузунуң бодунга аарыг кижилерни хүлээп алыры база эмнээри, ырак черлерде чонга барып эмнелге дузаламчызын көргүзери улам-на экижип турар. Бо чылын пунктуга божулга бажыңын ажытkан. Эмнелгениң кышка удур белеткели эки чоруттунган. Колхозчуларның чурттап турарының арыг-шевер байдалынга 4 удаа хыналдаларны чорутkан болгаш чогуур консультацияларны кылгылаан.

Маңаа холбаштыр эмнелге пунктузунуң ажылында четпестерни үзүткааларының база чонга эмнелге дузаламчызын өскижидериниң, чуртталганың культуразын бедидериниң айтырыгларынче кичээнгейни сессия угландырган.

Ырак черлерде чурттап турар малчыннарга эмнелге ажылдакчылары эвээш барып турарын сессияның киржикчилери шүүмчүлээн. Кижилерниң аарының эки шинчивейн, чүгле оларның чугаазын барымдаалап эмней бөөр практиканы депутаттар шүүмчүлеп турганнар.

Колхозтуң баштаар чери эмнелге черин аът транспорту-биле хандырарынче сагыш салбайн келген. Чунар бажың ам чартык чыл дургузунда ажылдаваан. Эмнелге пунктузунуң ажылдап турар бажыңы дыка дакпыш. Көдээ Советтиң кадык камгалалының талазы-биле доктаамал комиссиязы багай ажылдап турар.

С. СОТНАМ.

Районнуң культура албан черлериниң ажылының дугайында

Коммунизм тургузуушкунунга культура албан черлериниң ужурдузазын айытпышаан, СЭКП-ниң XX съездизинің демдеглээни болза: «Культура бажыңнары, көдээ клубтар, библиотекалар болгаш кызыл булуңнар болза, политмассалыг болгаш культура-чырыдыышкын ажылдарын чорудар талазы-биле партия организацияларының даянныг суурлары болур ужурлуг».

Эрзин районнуң культура-чырыдыышкын албан черлериниде боттарының онаашкан ажылын ак-сеткилдиг күүседип, ажылчы чоннуң культурлуг дыштанылгазын эки организастап турар мурнакчы ажылдакчылар эвээш эвес бар. Чижээлээрге, Нарында «Коммунизмче орук» колхозтуң көдээ клувунуң эргелекчизи Дарыма, районнуң төп библиотеказының ажылдакчызы А. Горелова, «Мөрен» колхозта көдээ клубтуң эргелекчизи Дүдүп болгаш район төвүнүң база колхозтарның киномеханиктери эштер Родин, Чорбаа, Карий олар онаашкан ажылын харыысалгалыг күүседип турарлар.

Ындыг-даа болза, районнуң культура албан черлери боттарының мурнунда салдынган сорулгаларын ам-даа чедир күүсетпейн турарлар. Районда Культура бажыңы, дөрт көдээ библиотекалар база 4 клубтардан ангыда ийи кызыл өглер база бар. Районнуң төп библиотеказы көдээ библиотекаларга болгаш кызыл өглерге практиктиг дузаны чедирип, мурнакчы дуржулганы нептередир хүлээлгелиг. Ындыг турбуже библиотека эргелекчизи эш Паскотина бо талазы-биле четпес ажылдап келген.

Библиотеканың ишти арыг-силиг өвес болгаш номнарны чурум-чыскаалдыг кылдыр салбаан. Номчукчулар-биле ажылды багай турганындан оларның саны өспейн турар. Төп библиотека чыл эгезинден бөөр бир катап номчулга конференциязын, чечен чогаал темазынга бо-ла. Айтырыглар болгаш харылар кежээлерин чаңгыс-даа катап организаставаан. Совет чогаалчы Михаил Шолоховтуң «Кижиниң салым-чолу» деп рассказынга кежээ эртпирер дээш ийи ай бурунгаар планнап келгеш, мынчага чедир чадашкан. Район төвүнде төп библиотеканың он айлар дургузунда кылып келген ажылын санап көөрге ол-ла болуп турар.

Көдээ библиотекаларның болгаш кызыл өглерниң ажылы оон дээредевес. «Кызыл сылдыс» колхозта Норву Ямаа эргелекчилээн библиотеканың ажылы чөгенчиг. Библиотека четчир санныг янзы-бүрү литературалар-биле хандыртынгандаа болза, эргелекчи чүгле номчукчуларга ном бижип бээри-биле кызыгаарлаттынган. Өске кандыг-даа ажылдар чоруттунмайн турар. Ол библиотекага бүүн чыл дургузунда номчулга конференциязы, айтырыглар болгаш харылар кежээлери дээн ышкаш массалыг ажылдар чыл дургузунда болбаан. «Чаа орук» колхозта эш Кара-Сал эргелекчилээн библиотеканың ажылы база-ла ындыг.

Көдээ библиотекаларның эргелекчилери—ортумак эртемниг болгаш район төвүнге-даа, Кызылга-даа бир ай, чыл хуусаалыг тускай курстарны болгаш семинарларны эрткен эштер болуп турарлар. Ындыг турбуже бо эштер онаашкан ажылынга кыспайн турар болгаш чаа чүүлдерни дилевейн турар. «Чаа орук» колхозтуң сүт-бараан фермазында кызыл өгүүн номнарын кайы-хамаан чок октагылап каан. Ону кымда хайгаараан, өскактаарын турар.

Районнуң көдээ клубтарының ажылы база багай турган. «Чаа орук», «Кызыл сылдыс» колхозтарның клубтары кинолар үндүрери-биле кызыгаарлаттынган. Лекция, беседалар ай-айы-биле болбайн турган, бир болганда оон шынары кончуг куду болгаш дыннакчылар эвээш болур. «Мөрен» колхозтуң Тес унунда сүт-бараан фермазы болгаш хөй санныг малчыннары бар. Ында турар кызыл өг культура-массалыг болгаш политмассалыг ажылдарны калбаа-биле чорудар ужурлуг турбуже оон эргелекчизи эш Делгер кызыл өгүү шоочалап алгаш чүгле шалын ап орар. Фермага бүүн ай дургузунда чаа солуннар келбээн.

Культура бажыңы октябрьның ийиги чартыындан эгелеп, уранчүүл белгүмүн организастап, чурттакчыларга концертти көргүскен. Недель санында танцы кежээлери болуп турар-даа болза, чоннуң өзүлүг культурлуг дыштанылгазының одаа болуп шыдавайн турар. Көдээ ажыл-агыйның болгаш үлетпүр, бүдүрүге черлериниң ажылдакчыларының арга-дуржулгазын солуштуруп, солун кежээлерни чүге организастап болбазы? Культура бажыңының ажылы дээрге чүгле концерт үндүреринде эвес-де болгай.

Көдээ клубтарда уран-чүүл белгүмнери тургусаан деп медээлеп турар-даа болза, «Коммунизмче орук» колхозта белгүмден өске доктаамал ажылдап турар белгүм кайда-даа чок. Ырлаар, хөөмейлээр болгаш өске-даа мергежилдиг болгаш талантылыг аныктар колхозтар бүрүзүнде бар. Оларны организастаар, оларның мергежилин чөп ажыглаары чугула.

Районнуң культура албан черлериниң багай ажылдап турарының бир чылдагааны болза, райкүүскомнуң культура килдизи (эргелекчизи эш Дүмбүү) кадрлар ортузунга ажылды суларатканында болгаш оларның үргүлчү солчурунда болур. Чүгле бо чылдың өгезинден бөөр Культура бажыңының директорунга беш, «Чаа орук» болгаш «Мөрен» колхозтарның көдээ клубтарынга ийи-ийи, а «Кызыл сылдыс» колхозтуң библиотеказынга ийи кижи халашкан. Ол чорук ажылдың эки түннелдиг болурунга чугаажок шаптыктыг болур.

Районнуң колхозтарында эки шынарлыг клубтарны болгаш библиотекаларны тудуп кылган. Оларны чөп ажыглап турган, колхозчуларның болгаш албан-хаакчыларның культурлуг дыштанылгазын эки организастаары көдээ Советтериниң болгаш партия организацияларының, культура ажылдакчыларының чугула сорулгазы.

Көдээ клубтар кышка удур септелгезин эки чоруткан-даа болза, Нарын клувундан өскелери одаар ыяжын четчир хемчээлдиг кылдыр белеткеп албаан. Культура албан черлериниң ажылын үндезини-биле экижидери чугула болуп турар.

К. САЛЫЫ,
«Шынның» корреспондентизи.

Малдың амгы ажаалгазы

Чөөн-Хемчик районнуң «Хорум-Даг» көдээ ажыл-агый артели шээр малдың 6, чаш малдың 3 кажааларын септээн болгаш 600 хой кирер, чаңгыс аай хевирлиг кажааны тудуп дооскан.

«Дерек-Бажы», «Дөң-Терек», «Хорум-Даг» фермалары быштаглаашкынга белеткелдерин дооскан болгаш малдың кышкы ажаалгазын күштелдирген. Тергелиг аттар-биле сигенни фермаларже үргүлчү сөөртүп турар. Ам удавас трактор-биле база сиген сөөртүр. Кажаалар септээринге болгаш тударынга эштер Дары-Сүрүн, Кызыл-оол, Бегзи олар өң идепкейлиг ажылдаанар. Тудугжулар малчыннар чурттаар 4 бажыңны туткан, артель өглерни септээринге болгаш кылырынга кидисти берип, малчыннарны кидис идиктер-биле хандырып турар.

О. МУНЗУК.

Номчукчуларның бижип турары

Чаа-Хөл районнуң Ленин аттыг колхозунуң саанчылары Көк, Анай-оол, Анай, Аян-Көк олар инек бүрүзүнден 850 литр сүт саап алыр планныг турган, саар инек бүрүзүнден 913—1000 литр сүттү саап алганнар. СЭКП-ниң XXI съездизинге үткүштүр хөй сүт саап алыр дээш кызымак ажылдап турарлар.

С. САНЧЫ.

* * *

Таңды районнуң Сталин аттыг колхозунуң төп сүт-бараан фермазы кышка эки белеткелдиг ужурашкан. Чаш быжа кажаазының септелгезин бүүн доозуп, штукатуралаап чугайлап, иштинде чаа 3 печканы салып ажыглаага кирген. Эки дериттинген чылыг кажааның иштинде кудукту база каскан. Ферма эргелекчизи Шагдыр-оол кышка белеткелди шын организастаан.

Т. ОЧУР.

* * *

Улуг-Хем районнуң Ленин аттыг колхозунда көдээ магазин эргелекчизи Бромгова садыг алыкчыларга өөлдек, совет садыг ажылдакчызының хүлээлгезин ак-сеткилдиг күүседип турар.

СЭКП-ниң XXI съездизинге үткүштүр бараан саарылгазының планын ажыр күүседир, бараанның ассортиментизин көвүдедир хүлээлгени алгаш октябрьда бараан саарылгазының планын 159 хуу күүсеткен.

М. СЫГЫР-ООЛ.

★ ★ ★

Бай-Тайга МТС-тин комбайнери эш Шабалин бо күскү дүжүт ажаал алышкынының үезинде «С-4» комбайн-биле 590 гектар тараа культураларын кестирип, сезон иштинде барык-ла ийи чартык норманы күүсеткен. Механизатор эш Шабалин гектар бүрүзүнден ортумаа-биле 14,3 центнер дүжүттү ажаап алган.

Эш Шабалин ам СЭКП-ниң XXI съездизинге чедишкиннинг ужуражыры-биле чаа бедиткен хүлээлгени алгаш, көдээ ажыл-агый машиналарының нарын кезектерин септээр черде ажылдап турар.

С. АДЫГ-ООЛ.

Четпестерни дүрген чайладыр

Чаа-Хөл районнуң Үрбүн чедиг чыл школазының ажылында чамдык четпестерни демдеглевес аргажок.

Школада өөредилге-кижизидилгелиг ажылда четпестер хөй. Өөренникчилериниң кичээл үзер чоруктары көвүдээн. Чижээ, чамдык өөренникчилер түс бүрүзүнде 120 ажыг шактың кичээлин үскүлээн. Класстың баштыңчы башкылары болгаш директор ада-иелериниң бажыңнарынга барбас, олар өөренникчилериниң кандыг чуруттап турарын, оларның чүге кичээлден ойлдап турарын сонуургавастар. Оон-биле чергелештир төрелдер комитединиң хуралы чаңгыс-даа удаа болбаан. Школа директору эш Хомушку Буянды башкылар-биле ажылды четпес чорудуп турар. Өөредилге өгелээнден бөөр башкыларның кичээлдеринге ол олуржуп көрбээн.

Эш Буянды бодунуң өрге-дужаалын ажылдап алгаш, школаның хеп чуур ажылчыны Дензиңмааны кандыг-даа чылдагаан чокка ажылындан үндүрүпкеш, оон орнунда бодунуң кадайын киирип алган. Хуралсуглаага директорнуң четпестерни щугумчүлээрге ол аная улурланыр, ону шугумчүлээн кижиге өш-өжөөн бодаар. Ол ышкаш эш Буянды арага-дарыга хандып турар. Чамдыкта кичээлдерге өзирик келгилээр.

Школаны улгаттырарынга 60 муң рубльди күрүне берген. А херек кырында ол акшаны четче ажыглаваан. Тудугнуң чүгле ханазын дооскан, ара каапкан.

Чамдык башкыларның бажыңнары септеттинмээн. Башкылар сонга шили айтырарга бербес. Ол ышкаш башкыларны одаар ыяш-биле четче хандырбаан. Башкылар бажыңнары тударынга күрүне 40 муң рубльди берген турбуже, ону шуут ажыглаваан, бажыннар туттурар дугайында кандыг-даа хемчег албаан.

Школа ажылында бо четпестерни доп-дораан үзүткаар дугайында хемчегни алыры Чаа-Хөл районда улус өөредилге инспекциязыдан негеттинип турар.

К. ТҮЛҮШ.

Арыг-шеверни сагыыа чогуур

Бай-Тайга районнуң «Мурнакчы» колхозунуң баштаар чери, ында партия организациязы болгаш Шүй көдээ Совет колхоз суурун чаагайжыдып, аная арыг-шеверни тургузарынче суурнуң чурттакчыларын мобилизастаар талазы-биле чогуур хемчегни албайн турарлар. Суурнуң «Малчын» болгаш «Совет» кудумчулары бөлүүн арга-биле безин септеттинмээн. Ында чурттага бажыңнарының хөй кезиниде арыгланыр болгаш пок төгер черлер чок. Ол байтык, медпункт чанында ындыг чер чок. Арыгланыр черлер тударынга хереглээр маңзы дээн ышкаш материалдарга колхозчуларның негелдези көпчүг улуг. Оларны артель баштаар чериниң үндүрүп бербейн турар.

Оон аңгыда колхоз суурунда кудуктар чедишпейн турар. Көдээ Советтиң талазындан бо чылын кастырган кудукту чедир каспаанындан ам оон суу соглу берген.

Д. ЧҮЛЬДҮМ-ООЛ.

Колхозтуң уруглар яслизинде

Коммунистиг партия болгаш Совет чазак өзүп олурар аныяк салгакчыларны эртемниг, культурлуг, күш-ажылга ынак, Төрөөн чуртуңга бердинген туруштуг хамаатылар кылдыр кижизидип өстүрер дээш улуг сагыыты салып турар.

Моон бир тодаргай барымдазын Тес-Хем районнуң Ленин аттыг колхозунуң амыдыралынан көрүп болур. Бистиң колхозта бо чылын күрүнениң долу күсели-биле турар уруглар яслизин ажыткан. Яслини биче-чаштарга таарымчалыг кылдыр дерээн, уругларын чурттап турар бажыңы чылыг, чырык. Янзы-бүрү чемнер бүрүн бар. Бичии уругларның дыштаныр, ойнаар, чемненир шактарын оларның языхарынга таарыштыр планнап кылган.

Яслиде колхозчуларның 20 уруглары хаара туттунган. Оларның аразында хөй уругларлыг колхозчуларын бот иелерниң уруглары Нина биле Виктор баштай яслиге келгенде кадыы багай болганы-биле шоолуг чем чивес турганнар. Оларның чиир чемин повар таарыштырганының түннелинде олар ам өске уруглар-биле бир дөмей кадыкшааннар.

Яслиниң ажылында чамдык четпестер база бар. Чамдык колхозчуларның талазындан уругларын яслиге эккелбейн, хүнде ортумаа-биле чүгле 17—18 уруглар кээп турар.

Колхозтуң баштаар чери болгаш көдээ Совет бистиң ажылывысты сонуургап көрбейн турар болгаш уругларын яслиге өскелбейн баргылаар чамдык ада-иелер-биле чугаалашпайн турар.

Ынчангаш уруглар яслизиниң ажылын улам экижидер дугайында бүгү-ниитиниң кичээнгейин олче угландырары чугула.

И. ПЕСЧАНСКАЯ,
колхозта уруглар яслизиниң эргелекчизи.

Кыштаглаашкынга ынчаар белеткенип болбас

Бай-Тайга районнуң Сталин аттыг көдээ ажыл-агый артели мал кыштаглаашкынга белеткелдерин четпес чорутkан. Колхоз суурунда сүт-бараан фермазының 80 инек кирер кажаазының шылазы, соңгалары, чем каап бээр оңгачалары четче кылдынмаан. Сес хире соңгаларны шуут дугаарынга чедип турар. Кажааның кыры ам-даа шаараш, инектерни амдыгаа чедир даштын хондуруп турар. Ол кажааны септеттирип турган тудуг бригадазының бригадири эш Делег-оол, учётчиктери Адыс, Байыстан ажылын өөн каапкаш, аңнап чораан. Вызаа кажаазы багай кылдынган, молдургаларның кажаазын чогуур негелдезинге чедир септевээн.

Хаван кажаазының клеткалары төрүүр хаваннар ынай-бээр эглип шыдавас кылдыр тар кылдынган. Оларның дугдаар аастары кыллычмаан. Хаван ажаакчызы эш Белек кажаа ишти соок болганда, чаш хаван оолдарын бажыңында ажаап турар. Чамдык кыштагларны хойжуларга быжыглавайн келген, хойжу Т. Төрештейниң 600 ажыг хоюнуң кажаазының кыры шаараш, адаан коптарып арыглаваан, соңгалары чок. Хойжу С. Чымбаның 470 төрүүр хоюнуң кажаазы дакпыш болган ужурунда, чамдык хойлар даштын хонуп турар. Хойжу Шыыраптың ажаалгазында хойлар хураганнап өгелей берген, ында 360 хой бар, кажаазы тар.

С. ШИРАП.

Н. С. Хрущевтуң илеткелиниң тезистерин даштыкыда үнелеп турары

Коммунизмче оруктап бурунгаар

ПЕКИН. (СЭТА). СЭКП ТК-ның Пленумунуң дугайында дыңнадыгны болгаш «1959—1965 чылдарда ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң контроль чурагайлары» деп, СЭКП-ниң XXI съездизинге эш Н. С. Хрущевтуң илеткелиниң тезистериниң дончулалын Кыдаттың бүгү төп солуннары улуг эгелернин адаанда парлаан.

«Совет Эвилели социализмден коммунизмче чоорту шилчиишкининиң чаа үезинче кирген» деп эгелиг үүлүү «Женьминь жибао» солун бижээн. «1965 чылда Совет Эвилелиниң үлетүрүүнүң нити продукциязы 1958 чылдыныңа деңнээрге 80 хуу, кедээ ажыл-агыйныыы 70 хуу өзер» деп «Гунжэнь жибао» солун эгезинде бижээн.

Н. С. Хрущевтуң илеткелиниң тезистерин тайылбырлавышаан, кыдат солуннар бодунуң хөгжүлдезиниң чаа эң түгүл үезинче, коммунистиг нинтилелдиң делгеренгей тудуунуң үезинче кирер арганы берип турар кайгамчык улуг чаартылгаларны Совет Эвилели боттандырган дээрзин онзалап демдеглеп турар.

Коммунизмниң материал-техниктиг базазының тургузарына, ССРЭ-ниң экономиктиг болгаш камгалал күчүзүн улам ыңай быжыглаарына, совет улустуң материалдыг болгаш угаан-бодал хереглелдерин улам-на доллур хандырарына ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң кайгамчык улуг ужур-дузалын айытыышаан, коммунистиг тургузуушкунуң чеди чыл программазы, социалистиг чуруттарның чеднишкиннери бүгү делегейде улустарның тайбының болгаш аймык чоо чоруун камгаларының үндезини болуп турар деп Н. С. Хрущевтуң медеглелин солуннар онзалап демдеглеп турар.

Н. С. Хрущевтуң илеткелиниң тезистериниң дончулалын Кыдаттың бүгү радиостанциялары каш-даа удаа дамчыткылаан.

„Делегей мырынай чаартынып турар"

РИМ. (СЭТА). СЭКП-ниң XXI съездизинге Н. С. Хрущевтуң илеткелиниң тезистеринге холбаштыр бижээн редакция үүлүн «Унита» солун «Делегей мырынай чаартынып турар» деп эгениң адаанда парлаан. Солуннуң бижээни болза: «Капиталистиг делегей-биле чарыштың шиитпирлиг үези эгелээн, кыска үе (10—15 чылдар) эрткен соонда Совет Эвилели чоннуң кижи бүрүзүнге онаштыр продукция бүдүрер талазы-биле Каттышкан Штаттарны чедер болгаш өртөө төөгүлүг сорулгазын күүседир. Мынчангаш ажылчыннарның болгаш тараачыннарның социалистиг күрүнези делегейде өң түүлүг болгаш өң байлак күрүне болу бээр. Ынчаарга мурнай, барык чеди чылдар өрткен соонда, өске шиитпирлиг болуушкун болур, ам оон түңнелдерин баш бурунгаар чугаалаары берге-дир: күштерниң деңзигүүрү мырынай өскерги бээр кылдыр бүгү делегей чаартына бээр. 1965 чылда делегейниң үлетүүр бүдүрүлгезиниң деңкеззеңден хөйүн социалистиг чуруттар хандырган турар».

„Барыын чүкке экономика талазы-биле эң дидим кыйгырыг"

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). 1959—1965 чылдарда ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйын улам ыңай хөгжүдер дугайында СЭКП-ниң XXI съездизинге Н. С. Хрущевтуң илеткелиниң тезистерин «Нью-Йорк таймс» болгаш «Нью-Йорк геральд трибюн» солуннарының улуг хүндү үнген номерлери калбаа-биле тайылбырлап турар. «Неделье болуушкуннар» деп бөлүүнде «Нью-Йорк таймстың» бижээни болза, Совет Эвилелиниң экономиктиг хөгжүлдезиниң чаа планы «Каттышкан Штаттарга болгаш Барыын чүкке Россияның кажан-бир шагда кылып келген экономиктиг кыйгырыгларының өң-не дидими» болуп турар.

ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң чаа чеди чыл планының чамдык сорулгаларын санавышаан, «Нью-Йорк таймстың» бижээни болза: «Барыын чүктүүнге деңнээрге Совет Эвилелиниң экономиктиг өзүлдези үргүлчүлеп турары чигзиниг чок хире-дир». Совет Эвилелиниң хөгжүлдезиниң чаа планының дугайында дыңнадыг ССРЭ «дайынны бодавайн келген» дээрзиниң дугайында «бүзүредип бадыткаан» деп ол солун айыткан. Совет Эвилели бодунуң сорулгаларын боттандырар дээш тайбыңга моон ыңай-даа негелделиг болур деп ол солун үргүлчүлеп бижээн.

Чүгле дөртен чылдар мурнунда безин хөжүдангай турган Россия экономиктиг дүрген хөгжүлдениң үлегери болур.

«Нью-Йорк таймстың» корреспондентизи Гарри Шварцтың түүлү база-ла мынды утказыг болган. ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң чаа планының чурагайлары билдингир сураглыг болу бээрге, делегей кайгай бээр деп Н. С. Хрущевтуң каш недель мурнунда медеглээнин автор сагындырган. Бо талазы-биле Хрущев шыныг болган деп ол чугаалаан. Бодунуң илеткелинге оон кедүүп үндүрген сорулгаларының дидим чоруу кайгаашкынны хайныктырган.

«Нью-Йорк геральд трибюн» солуннуң редакция үүлүнде бижип турары болза, 1965 чылга чедир Совет Эвилелиниң күүсеткен гурю ужурлуг сорулгаларындан «сагыысеткил хаара туттунуп турар» деп бижээн. Ол планнарның кайгамчык улуг чоруу Каттышкан Штаттарның үлетүүр талазы-биле делегейде бирги черде турар чоруун кыжаныышкынга тургузуштар деп чүвени АКШ-ка көргүзер ужурлуг деп бо солун бижээн.

Моон-биле кады бо солун экономиктиг күчү талазы-биле Совет Эвилели Каттышкан Штаттарны чедип шыдавас деп авторлары «бүзүредирин» оралдажып турар ийи үүлүү база парлаан.

Тайбыңның болгаш улустарның депшилгезиниң программазы

ДАМАСК. (СЭТА). «Ан-Нур» солун СЭКП-ниң XXI съездизинге эш Н. С. Хрущевтуң илеткелиниң тезистеринге тураскаатkан мурнуку үүлүү парлаан. Тезистерниң совет экономиканың мурнунга салган сорулгалары болза «Бүгү делегейге улуг сонуургалды хайныктырган» деп солун айтып турар. Делегейниң социалистиг системазының экономиказының болгаш камгаланыр күчүзүнүң хөгжүлдези делегейниң тайбыңга ынакшылдыг бүгү күштериниң туружун база быжыглап турар» деп солун айтып турар.

Социалистиг болгаш капиталистиг чуруттарның экономиказын аналистевишаан, солуннуң айтып турары болза: «Социалистиг экономика болза кызыгаар чок аргаларлыг болуп турарын эки билбишаан, империалистер ийи системаларның тайбың чарыжының дугайында тодаргай совет саналды хүлээп алырындан коргуп турар, чүге дээрге тайбың чарышка олар чайлаш чок аштырарын олар билирлер. Ынчангаш олар улустар аразының дүшкүүрлүг чоруун деткиир, чеиеглениишкиннерни өңдере бүдүрерин бадыткаар аргалыг болур дээш тайбыңга ынакшылдыг совет политикага удур бүгү үүлдерни кылып турар».

«Совет Эвилелиниң экономиктиг хөгжүлдезиниң чеди чылда программазы болза шынында тайбыңның болгаш улустарның депшилгезиниң программазы болур. Ынчангаш бир эвес империалистер Совет Эвилелиниң депшилгезинден коргар болза бистер, арабтар улуг социалистиг күрүнениң кылып турары базым бүрүүнге изии-биле өөрүп турар бис, чүге дээрге ол күрүне болза депшилге дээш, бистиң экономиказыстың чечектелиишкини дээш база бистиң хамаарышпас чоруувустуң болгаш бот эргевистиң быжыгыышкыны дээш демиселге бистиң чалбыыштыг болгаш шынчы өңнүүвүс болуп турар» деп «Ан-Нур» солун айтып турар.

Улус университединде

✦

РУМЫНИЯДАН РЕПОРТАЖ

✦

Бухарестиң кол үлетпүр районнарының бирөзиниң төвүнде чараш бажың бедип үне берген турар. «Кызыл гривица» деп демир орук комбинадының ажылчыннар клуву ол. Аңаа чүс-чүс кижилер хүнүң чыгам келир. Чамдыктары кино-чуруктар сонуургаш келген болур, өскелери хөй санныг бөлүгүмнерге кичээлдээр дээш далашкан чоруур, үшкүлери шыдыраалап ийикке солун номчуп шелээн үе-шагын эрттирер дээш келир.

Клубка Улус университединиң дыңнакчылары чыглып келир среда хүннерде аңаа чон онза хөй болур. Бөгүн чогум-на ындыг хүн. Румын ажылчын шимчээшкининиң төөгүзүн тайылбырлаан лекция болган.

Залда улус чыгык долган. Кижилернің кичээнгейлии аажок, лекцияны топтап демдеглей бижээн кижилер-ле хөй. Чогуур барымдаларын көргүзүп берип турган лекцияны чугаалап берип тур. Экранга «Кызыл гривицаның» ажылчыннарының революсчу демиселиниң көргүзүүлери-биле катай ажылчын шимчээшкининиң төөгүзүнден алган болуушкуннар көстүп үүнүп турлар. Лекция ынчангаш улам сонуурганыг апарган.

Лекция чоруп турган аразында Улус университединиң директору Бужор Войкин бисти өөредилге программазы-биле болгаш дыңнакчылар составы-биле таныштырды. Улус университеди бүдүрүлге черинге улуг алдарны чыалап алган. 190 дыңнакчылардыг, оларның аразында 130 ажылчыннар болгаш мастерлер, 28 техниктер база албан-хаакчылар бар, оон өскелери — оларның өгбүле кежигүннери. Өөредилге программазы дыңнакчыларның күзелдери-биле дүүшкен. Ында нинтилел, техника болгаш бойдус эртемнери, уран үүл биле литература кирген. Лекцияларны эртем бүргүзүнүң аайы-биле бөлүглей номчуп берип турар. Оон аңгыда, ында чугаалажылгалар дээр аттыг семинарлар чоруттунуп турар.

— Бистиң өөредилге программазынга амыдырал эпти-ле эдилгелер кирип турар деп чугаалаар херек —деп Б. Войкин демдеглей чугаалады.—Чижээ, Черниң совет эдеринчилерин салып үндүргенде, дыңнакчылар ол дугайында тускай лекция организастап бээрин бир үнбиле негеп үнген.

Улус университеди кижилерни парлалга сөөнге ынак болгаш номбиле ажылдап билир кылдыр чаңчыктырып, оларның политиктиг нинти билиин делгемчидип, боттарының болбаазырал чедип алырынга баштайгы чала янзылыг бараан болуп турар деп директор чугаалады.

Ону дыңнакчыларның боттары база чугаалап турар.

— Хөй өөренир ужурлуг бис, билиглер чокка чаа, социалистиг амыдыралды кижи тудуп тургуза албас болгай—деп улгады берген мастер-эптекчи Йон Тэнасе демдеглей чугаалады. — Эрги шагда румын ажылчынның эртем болзар шаа чок чораан үүве болгай. Кижи бүгүдели дайнам чемниң дугайын-на бодаар турган. Ам бистиң партиявыс болгаш улус эрге-чагыргазы билиглерже делгем орукту ажыдып берген. Буржуаз-помещикчи тургузуг үеликде куруглап чораан үүлдериви бистиң ам четчелештирип алырын кичээп турарывыс бо-дур.

Хоочун металлчы дөртен чыл мурнунда демир орук мастерскаязынга баштай-ла келгенин, чегей билиглиг ажылчын оон «кижи болуп алыр» дээш чөрби беш чыл дургузунда канчаар оралдажып келгенин сактып чугаалады. Оон ажыл-ижи биле дуржулгазы үүгле улус эрге-чагыргазының үеинде үнелеттирген. Коммунист Тэнасе, өөредилге доскаш, мастер болу берген.

Оон уругларының хуу-салымы оорттан мырынай өске болган. Олар дээди эртем-билиг алган. Оглу—агроном, уруу—геолог.

— Ам кадайым-биле бис баа уругларывыстың оруун эдерип бар чыдар бис. Василика-биле кады Улус университединге өөренир кылдыр дацзыладып алгаш, кады өөренип тур бис—деп мастер чугаалап берди.

Котёлчу Георгу Мушатеску биле электрик Илие Врэнеску суглар ажылчын аңгының өң аныяк салгалының кижилери. Олар безин дөрт чыл хуусаалыг ус дарган училищелин доосган. Олар ийилөө Улус университединге улуг ынаныштарлыг.

— Ажыллаар мергежилинерни бедидеринге ол дузалап турар бе?

— Мындыг чижектен көргүзейн дээш, Врэнеску харылылады.—Мен электромоторлар бүдүрүп үндүрер цехте ажылдап турар мен. Шаандакыда моторларны үүгле көрүп алган шаам-биле билир чораан мен. Ам келгеш, өлөөн хөй лекциялар дыңнап, номчуун дээн ном-дептерлерим номчуп алгаш, теориязын талыгыр билир апарган мен. Ажылымны эвижидип, кылган ажылымның бүдүргүчүлүүн улгаттырарынга сайзырангайжыдылга кылыр өлөөн хөй саналдар кирериимге ол дуза болган.

Чугаалашкан чонувуска чоруттарының байырын чедирип тура, улус университединиң перспективаларын сонуургап айтырдывыс.

— Перспективалар тодаргай болдур ийин—деп олар харылылады.— Өөредилге чылы доостурга, партия болгаш профөвилел комитеттери чаа, улам шыырак программа чогаадып алырынга дузалажыр. Билиглериисти улам ыңай немештирер бис.

Улус университеттериниң дугайын баштай-ла ийи чыл мурнунда дыңнаан бис. Ол үениң дургузунда олар оранчок дуржулгалыг болу берген болгаш боттарын эки бүзүредип көргүскен. Улус университеттери марксизм-ленинизмниң идеяларын, Румын ажылчын партиязын болгаш улус чазаның политиказын делгем пропагандаларынга, эртем билиглерин нептередиринге болгаш делегей амыдыралының айтырыгларыны-биле ажылчы чоннарны таныштырарына дөгүм болур өзүлүг культура төптери болу берген.

Чуртта 96 улус университеттери ажылдап турар деп Эртем болгаш культура нептередир нинтилелдиң даргазының оралакчызы Иосиф Богдан биске дыңнатты. Олар баштай хоорайларга улуг-улуг бүдүрүлгелерге тургустунуп турган, ынчаарга ам кедээде база нептерей берген.

Улус университеттери лекторийлерден ылгалдыг. Университеттерде дыңнакчылар составы доктаамал. Чер-черниң партия болгаш профөвилел организацияларының, ол ышкаш Нинтилелдиң салбырларының дузазы-биле олар өөредилге программазын боттары товулай тургузуп ап, кичээлдерге кижилерниң кээп турарын хынаарын организастап турар. Лекцияларны өң өки профессорларга болгаш башкыларга номчуттурун турар.

Улус университеттериниң удуртулары кичээлдерни улам идейкейжидеринче, дыңнакчыларны улам улуг сонуургалдыг болдурарынче, оларның билиглерин улам ыяк быжыглаарынче чүткүлүн салып турар. Ол сорулгага консультациялар, семинарлар, эш хуузунда кылыр чугаалажылгалар, түүл-бүүр конкрустар биле викториналар баraан болуп, аңаа тус-тус дыңнакчылар-даа, университеттер коллективтери-даа база киржип турар.

Улус университеттери ажылчы чоннарның өзүлүг ыякшыл, хүндүткелин чуртта эдилеп турар. Румын улус партиязының холунда олар хостуг румын улустуң билиглерин болгаш культуразын бедидеринің шыырак чепсээ болу берген.

Е. КИСЕЛЕВ.

Бухарест хоорай.

Румын Улус Республикада румын-совет найыралдың айын чорударынга холбаштыр совет киноларны «Оожум Дон», «Угбашкылаар», «1918 чыл», «Идиот», «Ужээлээ арыг иштинден үнгеннер» болгаш өске-даа киноларны үндүрүп турар.

Чурукта: Бухарестиң бир кинотеатрында. Румынияның Аджерпресс агентилелиниң фотозу.

Суданда күрүне эргилдези

КАИР. (СЭТА). Омдурманның радиозунуң дыңнадыын барымдаалаш, МЕН агентилелиниң дамчытканын өзүгаар алырга, судан чепсектиг күштерниң командылакчызы генерал Ибрагим Аббуд Абдулл Халильдиң чазаан дүжүрген болгаш эрге-чагырганы бодунуң холунда ап алган. Политиктиг бүгү-ле партиларны тараткан, митингилерни болгаш чыскаалдарны хоругдаан, солуннарны кызыгаарлаан.

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Юнайтед Пресс Интернейшнл агентилелиниң каир корреспондентизиниң дыңнадыын өзүгаар алырга, Омдурманның радиозу дыңнадыг дамчыткан. Суданда күрүне эргилдезиниң сорулгазы болза, «бүгү күрүне органнарында анархияны болгаш саттынар чорукту үзүткаары» болур деп ында чугаалап турар. Генерал Аббудтуң ол-ла радио дамчыштыр медеглелинде чугаалап турары болза: «Суданның болгаш акы-дуңма Каттышкан Араб Республиканың аразында харылзааларны эвижидеринге бүгү күжениишкиннериви салыр бис, ийи чуруттарның аразында шиитпирлеттинмейн турун келген айтырыгларны шиитпирлээринче угланган бүгү хемчегларни алыр бис».

Авазының дузалакчылары.

Фотоотюд С. Телгер-ооллуу.

Черни долгандыр чартык чылда дээскиниишкин

Черниң кылымал үшкү совет эдеринчизин салып үндүргениниң дөгүн чедиреп, улус университединиң перспективаларын сонуургап айтырдывыс.

— Перспективалар тодаргай болдур ийин—деп олар харылылады.— Өөредилге чылы доостурга, партия болгаш профөвилел комитеттери чаа, улам шыырак программа чогаадып алырынга дузалажыр. Билиглериисти улам ыңай немештирер бис.

Улус университеттериниң дугайын баштай-ла ийи чыл мурнунда дыңнаан бис. Ол үениң дургузунда олар оранчок дуржулгалыг болу берген болгаш боттарын эки бүзүредип көргүскен. Улус университеттери марксизм-ленинизмниң идеяларын, Румын ажылчын партиязын болгаш улус чазаның политиказын делгем пропагандаларынга, эртем билиглерин нептередиринге болгаш делегей амыдыралының айтырыгларын-биле ажылчы чоннарны таныштырарына дөгүм болур өзүлүг культура төптери болу берген.

Чуртта 96 улус университеттери ажылдап турар деп Эртем болгаш культура нептередир нинтилелдиң даргазының оралакчызы Иосиф Богдан биске дыңнатты. Олар баштай хоорайларга улуг-улуг бүдүрүлгелерге тургустунуп турган, ынчаарга ам кедээде база нептерей берген.

Улус университеттери лекторийлерден ылгалдыг. Университеттерде дыңнакчылар составы доктаамал. Чер-черниң партия болгаш профөвилел организацияларының, ол ышкаш Нинтилелдиң салбырларының дузазы-биле олар өөредилге программазын боттары товулай тургузуп ап, кичээлдерге кижилерниң кээп турарын хынаарын организастап турар. Лекцияларны өң өки профессорларга болгаш башкыларга номчуттурун турар.

Улус университеттериниң удуртулары кичээлдерни улам идейкейжидеринче, дыңнакчыларны улам улуг сонуургалдыг болдурарынче, оларның билиглерин улам ыяк быжыглаарынче чүткүлүн салып турар. Ол сорулгага консультациялар, семинарлар, эш хуузунда кылыр чугаалажылгалар, түүл-бүүр конкрустар биле викториналар баraан болуп, аңаа тус-тус дыңнакчылар-даа, университеттер коллективтери-даа база киржип турар.

Улус университеттери ажылчы чоннарның өзүлүг ыякшыл, хүндүткелин чуртта эдилеп турар. Румын улус партиязының холунда олар хостуг румын улустуң билиглерин болгаш культуразын бедидеринің шыырак чепсээ болу берген.

Е. КИСЕЛЕВ.

Бухарест хоорай.

Черниң кылымал үшкү совет эдеринчизин салып үндүргениниң дөгүн чедиреп, Черниң кылымал эдеринчилерин салып үндүрениниң болгаш оларның шимчээшкиннериниң айтырыгларынга сонуургал бичелевейн турар. Октаргайның делгеминче ужудушкуннарның перспективаларының айтырыгларынче сонуургал өнза улуг болуп турар.

Бүгү делегейде билдингир болу берген «Москва—Эдеринчи» деп адресче совет кижилерден—ажылчыннардан, колхозчулардан, совет интеллигенциядан, өөренирчилерден, пенсионерлерден, шериг албаныглардан хөй санныг чагаалардың кирип турары үргүлчүлеп турар.

Даштыкыдан, Англияның, ГДР-ниң, АКШ-тың, Кыдаттың, Чехословакияның, Францияның, Японияның, Швецияның, Индияның, Индонезияның болгаш өске-даа хөй-хөй чуруттарның чуруттакчыларындан хөй-хөй чагаалардың кирип турары уламчылап турар. Үшкү эдеринчини салып үндүргени-биле холбаштыр делегейниң 60 чуруттарындан чагаалар алдынган.

Октаргайның делгеминче орукту делегейде бир дугаар ажыктан болгаш ужудуп чоруур ол кайгамчыктыг лабораториялары чогаадып турган совет эртемденнериң, инженерлериң болгаш ажылчыннарның ол эрес-дидим чоруунга магадаанын ол чагааларны бижээннериң хөй нуруузу илередип турарлар.

Октаргайже баштайгы аян-чорук кылырынга боттарының киржирин саналдап турар чагааларны совет кижилерден чорудуп турары соксавайн турар. «Москва—Эдеринчи» деп адресче өлөөн каш муң ындыг чагаалар кирген.

Янзы бүрү тускай эртемнилерлиг, назы-харлыг болгаш янзы бүрү националлың кижилери—ажылчыннар, колхозчулар, инженер-техниктиг ажылдакчылар, шериг албаныглар болгаш өөренирчилер ындыг чагааларны бижигилеп турарлар.

Ындыг аян-чорукту кылырынга айыыл бар болуп турарын база билир бис, ынчалза-даа магадылал болгаш айыыл чок болурунуң негелдезин салбайн турар бис, ынчангаш өң-не берге шылгалданың шенелдерин доп-дөрээн кылып эгелээринге белен бис дээрзин чагааларның улуг хөй нуруузунуң бижикчилери бижип турарлар.

* * *

Ноябрь 18-тиң эртенгинин 6 шаккa чедир үшкү эдеринчи Черни долгандыр 2568 дээскинигни кылган. Оны ап чедирген ракета эдеринчиниң 92 дээскиниттe мурнап чоруп турар. Ноябрьның 20-де эдеринчини эртен хүн үнериниң мурнунда мурнуу широтаның 30-ден 54 градус чедир черге болгаш кежээ хүн ашканының соонда соңгу широтаның 56-дан 73 градус чедир черге хайгаарап көрүп болур. Эдеринчини ап чедирген ракетаны өртен хүн үнериниң мурнунда мурнуу широтаның 51-ден 62 градус чедир черге болгаш кежээ хүн ашканының соонда соңгу широтаның 56-дан 66 градус чедир черге хайгаарап көрүп болур.

(СЭТА).

Редакторнуң ораланчызы
Д. Б. БАЙЫР-ООЛ.

ЭРГИМ НОМЧУКЧУЛАРГА!

„Шын"

солуннуң 1959 чылда чагылгазы чоруп турар.

Чагылганың бир чылда өртээ 52 рубль 20 копеек.

Чагылганы Союзпечатьтың бүгү салбырлары, харылзаа салбырлары, почтачылар хүлээп ап турар.

„Шын" солунну кижи бүрүзү чагыдып алырын далажынар.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажың № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: редакторнуң 3 — 62, редакторнуң оралакчызының, иштики информация киллизиниң 3 — 88, харылсалгалыг секретарының, культура болгаш амыдырал киллизиниң 4 — 98, партийжи амыдырал, пропаганда, үлетүүр болгаш транспорт, кедээ ажыл-агый киллистериниң 3 — 68, чагаа киллизиниң база бухгалтериясының 3 — 65.

ТС—01124. Культура эргелериниң типографизы.